

KUNTIEN KIINNOSTUS LUOMUKERUUALUEISIIN

Luomua metsäluonnosta -hanke

Niina Näriäinen

Opinnäytetyö

Metsätalous
Metsätalousinsinööri (AMK)

2021

Metsätalouden koulutusohjelma
Metsätalousinsinööri (AMK)

Tekijä	Niina Näriäinen	Vuosi	2021
Ohjaaja	Jussi Soppela		
Toimeksiantaja	Luomua metsäluonnosta -hanke		
Työn nimi	Kuntien kiinnostus luomukeruualueisiin		
Sivu- ja liitesivumäärä	40 + 7		

Tämä opinnäytetyö on tehty Luomua metsäluonnosta -hankkeelle, joka toimi opinnäytetyön tilaajana. Hankkeen tavoitteena on lisätä luomukeruualueiden määrää viestinnän keinoin valtakunnallisesti.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää kyselytutkimuksen avulla, onko kunnilla kiinnostusta sertifioida omistamiaan metsiään luomukeruualueiksi ja minkälaisia hyötyjä ja haasteita ne sertifiointissa kokevat. Kiinnostusta sertifioida metsiään luomukeruualueiksi ei ole kunnilta kysytty näin laajasti aikaisemmin. Lisäksi opinnäytetyön tavoitteena oli haastatella muutamia sellaisia kuntia, jotka ovat jo luomusertifioineet metsiään, ja selvittää miten sertifiointiprosessi on näissä kunnissa sujunut. Kyselytutkimus lähetettiin Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun, Pohjois- ja Etelä-Savon sekä Pohjois- ja Etelä-Karjalan maakuntien kunnille, koska Suomen luomukeruualueet ovat painottuneet juurikin Pohjois- ja Itä-Suomeen. Haastattelut tehtiin Siikaisten, Euran ja Lappeenrannan kunnille.

Metsien sertifiointi luomukeruualueiksi oli monille kyselyyn vastanneille kunnille uutta asiaa. Vaikka suurin osa näistä kunnista ei ole kuullut asiasta aiemmin, oli suurimmalla osalla kunnista kiinnostusta metsiensä sertifiointiin luomukeruualueiksi niin, että ne tekevät sen joko itse tai selvittäjän kautta. Suurin osa kyselyyn vastanneista kunnista koki luomusertifiointin hyödylliseksi, mutta samalla myös haasteelliseksi. Asiasta toivottiin saavan enemmän tietoa.

Haastatteluiden perusteella myös jo metsiään luomukeruualueiksi sertifioineet kunnat kokivat luomusertifiointin hyödylliseksi, mutta sertifiointiprosessin varrelle oli mahtunut myös haasteita. Vaikka haasteita olikin ollut, osa haastatelluista kunnista kokivat, että luomukeruualueiden määrää voisi nostaa kunnan metsissä tulevaisuudessa. Kyselyn tuloksista ja haastatteluista tehtiin raportti hankkeen käyttöön.

Forestry
Forestry Engineer

Author	Niina Näriäinen	Year	2021
Supervisor	Jussi Soppela		
Commissioned by	Luomua metsäluonnosta -product		
Subject of thesis	Municipal interest in organic collection areas		
Number of pages	40 + 7		

This thesis has been done for the Luomua metsäluonnosta project, which served as the client of the thesis. The aim of the project is to increase the number of organic collection areas by means of communication nationwide.

The aim of the thesis was to find out with the help of a survey whether the municipalities are interested in certifying the forests they own as organic collection areas, and what kind of benefits and challenges they experience in certification. The interest in certifying their forests as organic collection areas has not been asked so widely in the past. In addition, the aim of the thesis was to find out, through interviews with a few municipalities that have already certified their forests as organic collection areas, how the certification process has gone in these municipalities. The survey was sent to the municipalities of Lapland, North Ostrobothnia, Kainuu, North and South Savo and North and South Karelia, as Finland's organic collection areas are concentrated in northern and eastern Finland. Interviews were conducted with the municipalities of Siikainen, Eura and Lappeenranta.

The certification of forests as organic collection areas was a new issue for many of the municipalities that responded to the survey. Although most of these municipalities had not heard of the matter before, most municipalities had an interest in certifying their forests as organic collection areas so that they do so either themselves or through a liquidator. Most of the municipalities that responded to the survey found organic certification useful, but also challenging. It was hoped that more information would be provided.

Based on the interviews, the municipalities that had already certified their forests as organic collection areas also found organic certification useful, but there had also been challenges along the certification process. Although there had been challenges, some of the municipalities interviewed felt that the number of organic collection areas could be increased in the municipality's forests in the future. A report on the results of the survey and the interviews was made for the use of the project.

Key words forest certification, organic collection area, organic production

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	KUNTIEN OMISTAMAT METSÄT	7
2.1	Kuntien metsien pinta-alat	7
2.2	Kuntien metsäsuunnittelu.....	7
2.3	RAMS-luokitus viheralueiden kunnossapidossa	8
3	METSIEN SERTIFIOINTI LUOMUKERUUALUEIKSI	10
3.1	Sertifioinnin ehdot	10
3.2	Sertifiointiin liittyminen	11
3.2.1	Perusmalli	11
3.2.2	Selvittäjämalli	13
3.3	Siirtymävaihe	14
3.4	Luomukeruualueen valvonta ja tarkastukset.....	15
3.5	Luomukeruualueet Suomessa	15
4	TYÖN TOTEUTUS	17
4.1	Kysely	17
4.2	Haastattelut.....	19
5	TULOKSET.....	21
5.1	Kysely	21
5.1.1	Kuntien taustatiedot.....	21
5.1.2	Kuntien kiinnostus luomusertifiointiin.....	25
5.1.3	Luomusertifioinnin hyödyt ja haasteet	29
5.2	Haastattelut.....	31
5.2.1	Siikainen.....	31
5.2.2	Eura.....	32
5.2.3	Lappeenranta	33
5.3	Johtopäätökset	34
6	POHDINTA	36
	LÄHTEET.....	38
	LIITTEET	40

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö on tehty Luomua metsäluonnosta -hankkeelle, jossa toteuttajina ovat Suomen metsäkeskus, Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti sekä Arktiset Aromit ry. Hanke on kaksi vuotta kestävä valtakunnallinen viestintähanke, jonka tavoitteena on lisätä luomukeruualueiden määrää viestinnän keinoin.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää kuntien kiinnostusta metsiensä sertifiointiin luomukeruualueiksi kyselytutkimuksen avulla. Kysely lähetettiin Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun, Pohjois-Savon, Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan ja Etelä-Karjalan kuntiin, koska luomukeruualueet ovat painottuneet Pohjois- ja Itä-Suomeen. Kyselyssä haluttiin myös selvittää kunnilta esimerkiksi sitä, millaisia hyötyodotuksia niillä luomusertifiointista on ja millaisia haasteita ne siinä kokevat. Lisäksi jo metsiään luomukeruualueiksi sertifioineiden kuntien haastatteluilla haluttiin selvittää, miten sertifiointiprosessi oli näissä kunnissa sujunut, onko prosessin aikana ollut haasteita ja ovatko ne kokeneet hyötyä luomukeruualueistaan.

Luomukeruualueita voivat hyödyntää luonnontuotealan yritykset, jotka voivat poimia luomukeruualueilta luomulaatuisia luonnontuotteita ja käyttää niitä omissa tuotteissaan. Luomukeruualueilla voi olla myös hyötyä matkailualan yrityksille esimerkiksi retkikohteina tai palveluiden tarjoiluissaan. Lisäksi luomukeruualueista voi olla imagohyötyä omistajalleen, tässä tapauksessa esimerkiksi kunnalle.

Luonnontuotteita hyödyntävät yritykset haluavat luomulaatuisia raaka-aineita. Kansainvälisesti luomulaatuisten luonnontuotteista tehtyjen erilaisten elintarvikkeiden kysyntä on kasvussa. Aiemmat luomusertifiointiin, -keruualueisiin tai luonnontuotteisiin liittyvät hankkeet ovat olleet paikallisia ja alueellisesti esimerkiksi maakuntatasolla tehtyjä. Pääasiassa näissä hankkeissa ei ole kysely kuntien kiinnostusta metsiensä sertifiointiin luomukeruualueiksi, vaan kohderyhmänä ovat olleet esimerkiksi yksityiset metsänomistajat. Vaikka Suomessa aihealueeseen liittyviä hankkeita on ollut jonkin verran viime aikoina ja luomukeruualueisiin ja siihen liittymiseen liittyviä opinnäytetöitä on tehty viime vuosina eri näkökulmista, ei kuntien näkökulmasta asiaa ole kovinkaan paljon tarkasteltu.

Metsien luomusertifiointista ei löytynyt kovinkaan paljon tietoa eri lähteistä. Tärkein lähde tähän opinnäytetyöhön oli Ruokaviraston ohjeistus luonnonmukaisesta kasvintuotannosta, jota sovelletaan luomukeruualueisiin. Lisäksi haasteena oli löytää tietoa kuntien omistamista metsien määrästä ja kuntien metsäsuunnittelusta. Kunnat niputetaan monissa lähteissä esimerkiksi seurakuntien kanssa yhteen.

Opinnäytetyö toteutettiin kyselytutkimuksen ja haastatteluiden avulla. Kyselytutkimus tehtiin Webropol-kyselynä, joka lähetettiin kohdealueen kuntien kirjaamoiden kautta, ja se pyydettiin välittämään kunnan metsäasioista vastaaville henkilöille. Lisäksi opinnäytetyössä haastateltiin muutamia sellaisia kuntia, joilla on jo luomukeruualueita metsissään. Haastattelut tehtiin Teams-sovelluksella näiden kuntien metsäasioista vastaaville henkilöille.

Tämä opinnäytetyö pyrki vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Minkälainen on kuntien kiinnostus metsiensä sertifiointiin luomukeruualueiksi kohdealueella?
- Millaisia hyötyodotuksia näillä kunnilla on luomusertifiointista?
- Millaisia haasteita nämä kunnat luomusertifiointissa kokevat?

2 KUNTIEN OMISTAMAT METSÄT

2.1 Kuntien metsien pinta-alat

Manner-Suomen kunnista 19 prosenttia on kaupunkimaisia kuntia, 21 prosenttia taajaan asuttuja ja 60 prosenttia maaseutumaisia kuntia (Löfström, Koskela, Anttila, Syrjänen & Paloniemi 2019, 8). Kaupunkimaisia kuntia ovat kunnat, joissa väkiluvultaan suurimmassa taajamassa asuu vähintään 15 000 asukasta tai taajamissa asuu vähintään 90 prosenttia väestöstä. Taajaan asutussa kunnassa väestöstä asuu 60 – 90 prosenttia taajamissa, ja kunnan suurimmassa taajamassa asuu 4 000 – 15 000 asukasta. Maaseutumaisia kuntia puolestaan ovat sellaiset kunnat, joissa alle 60 prosenttia väestöstä asuu taajamissa, ja väkiluku suurimmassa taajamassa on alle 15 000 asukasta. Lisäksi maaseutumaisia kuntia ovat myöskin ne, joiden väestöstä 60 – 90 prosenttia asuu taajamissa, mutta suurimmassa taajamassa asuu vain alle 4 000 asukasta. (Tilastokeskus 2021.)

Kunnat omistavat noin 2 prosenttia Suomen kaikesta metsämaasta (Luke 2019a). Vuonna 2016 kuntien, kuntayhtymien ja maakuntien omistuksessa oli 358 185 hehtaaria metsää. Tämä hehtaarimäärä oli vähentynyt edellisiltä vuosilta. Kunnat, kuntayhtymät ja maakunnat omistivat vuonna 2015 metsää 361 822 hehtaaria ja 366 504 hehtaaria vuonna 2014. (Luke 2019b.)

Kunnilla on vaihteleva määrä metsiä. Kunnista noin 98 prosentilla on omistuksessaan metsiä. Oulu, Kuopio ja Helsinki ovat kunnista suurimpia metsänomistajia. Oulun metsäomaisuus vuonna 2013 oli 21 366 hehtaaria, Kuopion 12 744 hehtaaria ja Helsingin 9 926 hehtaaria. Vuonna 2020 Oulun kaupungin metsäomistus oli 21 800 hehtaaria. (Tilastokeskus 2013; Visuri 2020, 8.)

2.2 Kuntien metsäsuunnittelu

Strategiatason metsäsuunnittelussa määritetään kunnan metsille suuntaviivoja metsätalouden, monimuotoisuuden suojelun ja virkistyskäytön suunnittelun ja hoidon periaatteille sekä toimenpiteille ja tavoitteille. Yleensä kuntien strategiset ohjelmat ovat määräaikaista ja useimmiten on tehty kymmeneksi vuodeksi. Kaikilla kunnilla ei kuitenkaan ole strategiatason ohjelmaa määrittämässä kunnan

metsien suunnittelua. Niillä kunnilla, joilla ohjelma on tehtynä, se on harvoin kunnan asukkaiden saatavilla esimerkiksi kunnan verkkosivuilla. (Löfström ym. 2019, 16.)

Suurimalla osalla kunnista on tehty talousmetsiin metsäsuunnitelmat, mutta nämäkin ovat harvoin kuntalaisten nähtävillä kunnan verkkosivuilla. Luonnonvarakeskuksen vuonna 2015 tekemän tutkimuksen mukaan kunnan talousmetsiä hoitava taho on useimmiten joko kunta itse tai metsänhoitoyhdistys. Itse kunnan metsiä hoitavat kunnat ovat yleensä kaupunkimaisia kuntia. Kunnan metsäsuunnitelman tehnyt taho on yleisimmin metsänhoitoyhdistys. (Löfström ym. 2019, 16.)

Myös virkistys- ja suojelumetsiin voidaan tehdä suunnitelmia, joissa määritetään alueiden hoito ja käytännön toimenpiteet. Vuonna 2015 Luonnonvarakeskuksen tutkimuksen mukaan kuntien virkistysmetsille on tehty todennäköisemmin hoitosuunnitelma kuin suojelumetsille. Virkistysmetsien hoitosuunnitelma on yleisimmin tehty kunnan omana työnä, kun taas suojelumetsien hoitosuunnitelman kunnille on tehnyt yleisimmin metsänhoitoyhdistys. (Löfström ym. 2019, 17.)

Kunnalla voi olla monia tavoitteita, jotka pyritään saavuttamaan metsä- ja hoitosuunnitelmien toimenpiteillä. Tärkeää olisi, että kunnassa ennen tavoitteiden asettamisesta tarkasteltaisiin kunnan metsien nykytila ja että tavoitteet olisivat realistisia. Yleisimmin kunnilla on tavoitteita metsän taloudelliseen tuottoon, luonnon monimuotoisuuden edistämiseen, virkistyskäytön lisäämiseen, puuston kehitykseen sekä maisema-arvon säilymiseen. Muita tavoitteita voi olla esimerkiksi metsien hiilitaseeseen, vesistö päästöihin tai ravinteiden kierrätykseen liittyen. Seuratuin tavoite kunnilla on metsien taloudellinen tuotto. (Lumperoinen 2020; Visuri 2020, 13.)

2.3 RAMS-luokitus viheralueiden kunnossapidossa

Kuntien metsien hoitoa suunniteltaessa apuna käytetään yleensä viheralueiden kunnossapitoluokitusta eli RAMS-luokitusta helpottamaan toimenpiteiden suunnittelua. RAMS-luokituksessa on omat luokkansa rakennetuille (R) sekä avoimille

viheralueille (A), metsille (M) sekä suojelualueille (S). RAMS-luokituksessa metsät on jaettu viiteen eri luokkaan; arvometsään M1, lähimetsään M2, ulkoilu- ja virkistysmetsään M3, suojametsään M4 sekä talousmetsään M5. (Viherympäristöliitto 2020a; 2020b, 10.)

Arvometsä-luokkaan kuuluvat sellaiset metsät, joiden maisema-, monimuotoisuus-, kulttuuri- tai erityispiirteet ovat erityisen arvokkaita. Tällaisia metsiä ovat esimerkiksi rantametsät, jotka ovat maisemallisesti arvokkaita, asemakaava-alueella olevat metsälain tärkeät elinympäristöt, istutetut jalopuumetsät, puulajipuistot tai metsäarboretumit. (Viherympäristöliitto 2020a.)

Lähimetsät ovat päivittäisessä käytössä olevia metsiä, jotka sijaitsevat asuinalueiden välittömässä läheisyydessä ja joita käytetään kauttakulkuun, liikuntaan tai leikkiin, oleskeluun ja sosiaaliseen kanssakäymiseen. Lähimetsiksi luetaan RAMS-luokituksen mukaan lähimetsien lisäksi puistometsät sekä metsähautausmaat. Ulkoilu- ja virkistysmetsät eroavat RAMS-luokituksen mukaan lähimetsistä sijainnin sekä hieman erilaisen käyttötarkoituksen mukaan. Ulkoilu- ja virkistysmetsät voivat sijaita hieman etäämmällä asuinalueista, ja niitä käytetään retkeilyyn, marjastukseen ja sienestykseen sekä virkistäytymiseen. (Viherympäristöliitto 2020a.)

Suojametsien tarkoitus on edistää suojaa, terveyttä sekä turvallisuutta. Suojametsiä jätetään yleensä esimerkiksi liikenneväylien tai teollisuuslaitosten ja asuinalueiden väliin tuomaan pöly- ja pienhiukkassuojaa, näkö- tai melusuojaa. Talousmetsät-luokkaan kuuluvat talouskäytössä olevat metsät, joita voidaan hyödyntää myös virkistyskäytössä. (Viherympäristöliitto 2020a.)

3 METSIEN SERTIFIOINTI LUOMUKERUUALUEIKSI

3.1 Sertifioinnin ehdot

Luomukeruualueet ovat luonnonmukaiseen tuotannon kriteerit täyttäviä ja valvontaan hyväksytyjä ja liitettyjä luonnonalueita, kuten metsiä ja soita, tai maatalousalueita, kuten luonnonlaitumia, pientareita ja peltoja. Luomukeruuotanto on luonnonvaraisten kasvien tai niiden osien keruuta näiltä alueilta. (Evira 2018, 50.)

Luomuluonnontuotteita voidaan kerätä luomukeruualueilta joko jokamiehenoikeudella tai maanomistajan luvalla. Jokamiehenoikeudella tapahtuva luomukeruu sallii marjojen ja sienien keruun luomukeruualueilta. Maanomistajan lupa tarvitaan esimerkiksi kuusenkerkkien, jäkälän ja mahlan keruuseen. Keruuluomua voidaan käyttää ruokien raaka-aineiden lisäksi esimerkiksi rehuksi ja kosmetiikan raaka-aineeksi. Luomukeruuotteiksi ei voida lukea kaloja ja riistaa, sillä luomulainsäädäntöä ei sovelleta luonnonvaraisten eläinten kalastukseen ja metsästyseen. Lisäksi luomuna ei voida markkinoida poroa tai poronlihasta tehtyjä tuotteita. (Evira 2018, 50; Ruokavirasto 2019c.)

Luomukeruuotantoon sovelletaan luonnonmukaisen kasvintuotannon ehtoja. Lisäksi myös edellytetään, että alueita ei ole käsitelty luomuviljelyssä kielletyillä aineilla vähintään kolmen vuoden aikana ennen keruuta, sekä sitä, että lajien pysyvyyttä sekä luonnollisen elinympäristön vakautta ei vahingoiteta keruussa. (Evira 2018, 50 – 53.)

Luonnonmukainen tuotanto ei juurikaan vaikuta luomukeruualueen metsänhoitoon. Ainoastaan jos alueella on käytetty luomussa kiellettyjä aineita, kuten käsitelty kantoja urealla, lannoitettu luomussa kielletyillä lannoitteilla, tehty heinätorjuntaa kemiallisesti tai alueella on tehty istutus, on alue rajattava pois luomukeruualueista kolmeksi vuodeksi. Alueet poistetaan luomukeruualueista ennen kuin ne käsitellään luonnonmukaisessa tuotannossa kielletyillä aineilla. Tämän takia luomutuotannossa kiellettyjen aineiden käyttämisestä on aina kerrottava etukäteen. Kolmen vuoden siirtymäajan jälkeen alue voidaan liittää uudestaan luomukeruualueisiin. (Metsäkeskus 2019; Ruokavirasto 2019b.)

Luonnonmukaisessa tuotannossa sallittuja lannoitteita ovat muun muassa turpeen sekä puun tuhka, jota puun kaatamisen jälkeen ei ole käsitelty kemiallisesti. Lisäksi voidaan käyttää sellaisia hivenlannoitteita, joiden tuoteselosteessa on EY-lannoite-merkintä. Kasvinsuojeluaineista harmaaorvakan käyttö on sallittu kantokäsittelyyn juurikäävän torjuntaan varten. (Evira 2018, 56 – 60.)

3.2 Sertifiointiin liittyminen

3.2.1 Perusmalli

Perusmallissa toimija eli alueen omistaja tai haltija hakeutuu sertifiointiin itse. Perusmallia kannattaa käyttää silloin, jos maanomistaja aikoo myydä luonnontuotteita suoraan kuluttajille. Lisäksi jos alueelta kerätään maanomistajan luvalla kerättäviä luonnontuotteita, on toimijan liityttävä luomuvalvontaan. Tällöin hän ilmoittaa asiasta Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen. Kun toimija ilmoitetaan valvontajärjestelmään, hän sitoutuu:

- noudattamaan luonnonmukaisen tuotannon sääntöjä
- ilmoittamaan valvontaviranomaiselle välittömästi, jos hänellä on epäily, että luomutuotannon vaatimukset eivät täyty joko hänen tuottamassaan, valmistamassaan tai toiselta toimijalta saamassaan tuotteessa
- päästämään tarkastusviranomaisen tekemään tarkastuksen tuotantoyksikköön ja luovuttamaan tarkastusviranomaiselle kirjanpidon ja muut tarvittavat asiakirjat tarkastettavaksi sekä antamaan tarvittavat tiedot tarkastuksen kannalta
- antamaan henkilön omien laadunvarmistusohjelmiensa tulokset pyynnöstä valvontaviranomaiselle
- maksamaan tarkastuksista säädetyt maksut
- hyväksymään luonnonmukaista tuotantoa koskevien asetusten mukaiset seuraamukset, jos rikkomuksia tai sääntöjenvastaisuuksia tapahtuu
- jos seuraamustapauksia (markkinointikielto, valvontajärjestelmästä erottaminen) tulee, ilmoittamaan asiasta tuotteen ostajille kirjallisesti,

jotta varmistetaan se, että luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaavat merkinnät poistetaan kyseisistä tuotteista. (Evira 2018, 10, 51; Metsäkeskus 2019; Ruokavirasto 2019a.)

Perusmallissa toimija tekee ilmoituksen luomuvalvontaan liittymisestä luomuvalvontalomake 1-lomakkeella, jossa ilmoitetaan toimijan tiedot sekä valvontaan ilmoitettavat tuotantosunnat ja toimialat sekä jossa toimija sitoutuu noudattamaan luonnonmukaisen tuotannon ehtoja. Lisäksi luomukeruualueista liitetään ilmoitukseen täydennyslomake 1c, johon tulee tarkemmin tietoa luomukeruualueiden sijainnista ja kerättävistä luonnontuotteista. Lomakkeet lähetetään sille ELY-keskukselle, jossa suurin osa keruualueista sijaitsee. (Evira 2018, 51; Metsäkeskus 2019.)

Ilmoitukseen liitetään myös luomusuunnitelma, jossa pitää tulla ilmi keruualueiden sijainti sekä kartat alueista, viimeisen kolmen vuoden aikana tehdyt metsänhoitotoimenpiteet ja ajantasaiset metsänhoitosuunnitelmat. Lisäksi luomusuunnitelmaan tulee kertoa alueelta kerättävät kasvit ja/tai niiden osat sekä niiden keruu-aika. Luomusuunnitelmassa pitää myös kertoa siirtymäaika-vaatimusten täytymisestä ja lajien säilymisen turvaamisesta. (Evira 2018, 52.)

Luomukeruu-tuotannon toimijan on tehtävä vuosittain vuosisuunnitelma, johon perusmallilla liittyneeltä vaaditaan tieto siitä, milloin kerätään ja mitä kerätään. Lisäksi jos metsänomistaja tai -haltija antaa muiden toimijoiden kerätä luomukeruualueelta luonnontuotteita, hänen on vuosisuunnitelmaan listattavat ne. Vuosisuunnitelma on jätettävä vuosittain ELY-keskukseen kuukausi ennen keruun alkua, mutta kuitenkin viimeistään 15.6. (Evira 2018, 52.)

Kun keruualue on liitetty luomuvalvontaan, toimija saa luomutodistuksen eli asiakirjaselvityksen luomuvalvontaan kuulumisesta. Perusmallin kautta liitettyjen alueiden luomutodistus annetaan toimijalle eli alueen omistajalle tai haltijalle. Siitä, että toimijalla on keruutoimintaa, tulee maininta luomutodistukseen. Todistus esitetään alueelta kerättävien luonnontuotteiden ostajille tai niille yrityksille, joille toimija luovuttaa alueesta kartta-aineistoa eli antaa näiden yritysten kerätä alueeltaan luonnontuotteita. (Evira 2018, 52.)

3.2.2 Selvittäjämalli

Toinen tapa liittää keruualue luomuvalvontajärjestelmään on tehdä se selvittäjämallilla, jossa selvittäjä eli juridinen henkilö hoitaa luomuvalvontaan liittymiseen liittyvät velvollisuudet yhden tai useamman metsänomistajan puolesta. Selvittäjämallissa sekä selvittäjä että metsänomistaja sitoutuvat luonnonmukaisen tuotannon ehtoihin. Tällöin metsänomistaja antaa luomusitoumuksensa joko suoraan selvittäjälle tai Metsään.fi-palvelun kautta. Metsänomistaja sitoutuu siihen, ettei käytä luomussa kiellettyjä tuotantopanoksia metsissään. Selvittäjä hankkii tämän sitoumuksen maanomistajalta. Selvittäjä myös sitoutuu esimerkiksi siihen, että valvojan saatavilla on sellaiset dokumentit, jotka ovat valvonnan kannalta tarpeellisia. (Evira 2018, 51; Ruokavirasto 2019a.)

Selvittäjä perehtyy keruualueen metsänhoidon historiaan ja laatii luomuvalvontalomake 1 ja täydennyslomake 1c-lomakkeet sekä ilmoittautumalla ELY-keskukseen liittyy luomuvalvontaan. Selvittäjän täytyy ilmoittautua myös Ruokaviraston luomuvalvontaan, jos hän toimii myös luonnontuotteiden ostajana. (Evira 2018, 51.)

Selvittäjä myös laatii luomu- ja vuosisuunnitelman. Luomusuunnitelmaan on kirjattava seuraavat asiat:

- keruualueiden sijainti ja kartat alueista
- kuvaus siitä, miten keruualueen karttoja päivitetään
- keruualueiden omistussuhteet sekä maanomistajien tai heidän edustajiensa kanssa tehdyt sopimukset
- kuvaus sopimusten tai sitoumusten päivityksestä, jonka selvittäjä tekee vuosittain
- kuvaus tavasta, jolla alueen omistussuhteiden ja metsänhoitosuunnitelmien muutokset dokumentoidaan
- viimeisen kolmen vuoden aikana tehdyt metsänhoitotoimenpiteet alueella
- siirtymäaikavaatimusten täytyminen
- lajien säilymisen turvaaminen alueella

- yritysten nimi ja yhteystiedot, joille alueen kartta-aineistoa luovutetaan, ja jotka harjoittavat keruutuotteiden ostotoimintaa. (Evira 2018, 52.)

Vuosisuunnitelmassa selvittäjän täytyy kertoa muutokset alueessa ja päivitettyt kartta-aineistot sekä toimijaluettelo, kenellä on mahdollisuus kerätä luonnontuotteita alueelta. Luomuvalvontaan liittämistä annetaan selvittäjämallissa luomutodistus vain selvittäjälle. Luomutodistus esitetään niille yrityksille, jotka harjoittavat ostotoimintaa, ja joille selvittäjä luovuttaa kartta-aineistoa luomukeruualueesta. (Evira 2018, 52.) Metsänomistaja tai haltija voi saada luomutodistuksen selvittäjältä sitä pyytämällä (Annala 2021).

3.3 Siirtymävaihe

Siirtymävaiheessa keruualueita hoidetaan luonnonmukaisen tuotannon vaatimusten mukaisesti. Monivuotisilla kasveilla siirtymävaihe kestää 36 kuukautta, joten tämä on myös keruualueiden siirtymävaiheen pituus. Siirtymävaiheen alkamispäivä on aikaisintaan se päivä, kun ilmoitus luomuvalvontaan liittymisestä on saapunut ELY-keskukseen. (Evira 2018, 31.)

Vaikka keruualueilla siirtymävaiheessa noudatetaankin luomutuotannon vaatimuksia, luonnontuotteita ei voida markkinoida luomuna. Kun 36 kuukauden siirtymävaihe on täyttynyt, ovat luonnontuotteet luomulaatuisia. Kun siirtymävaihe on kestänyt vähintään 12 kuukautta, voidaan luonnontuotteita markkinoida siirtymävaihetuotteena. (Evira 2018, 32.)

Siirtymävaihetta on mahdollisuus lyhentää, jos toimija pystyy osoittamaan sen, että alueella on käytetty ainoastaan luonnonmukaisessa tuotannossa sallittuja tuotantopanoksia, kuten lannoitteita ja kasvinsuojeluaineita. Jos keruualueella ei ole käytetty kolmena edellisenä vuotena luomussa kiellettyjä aineita, ja tämä pystytään osoittamaan, voidaan katsoa, että siirtymävaihe on täyttynyt täysimääräisesti. Siirtymävaihetta voidaan lyhentää myös yhden tai kahden vuoden osalta. (Evira 2018, 32.)

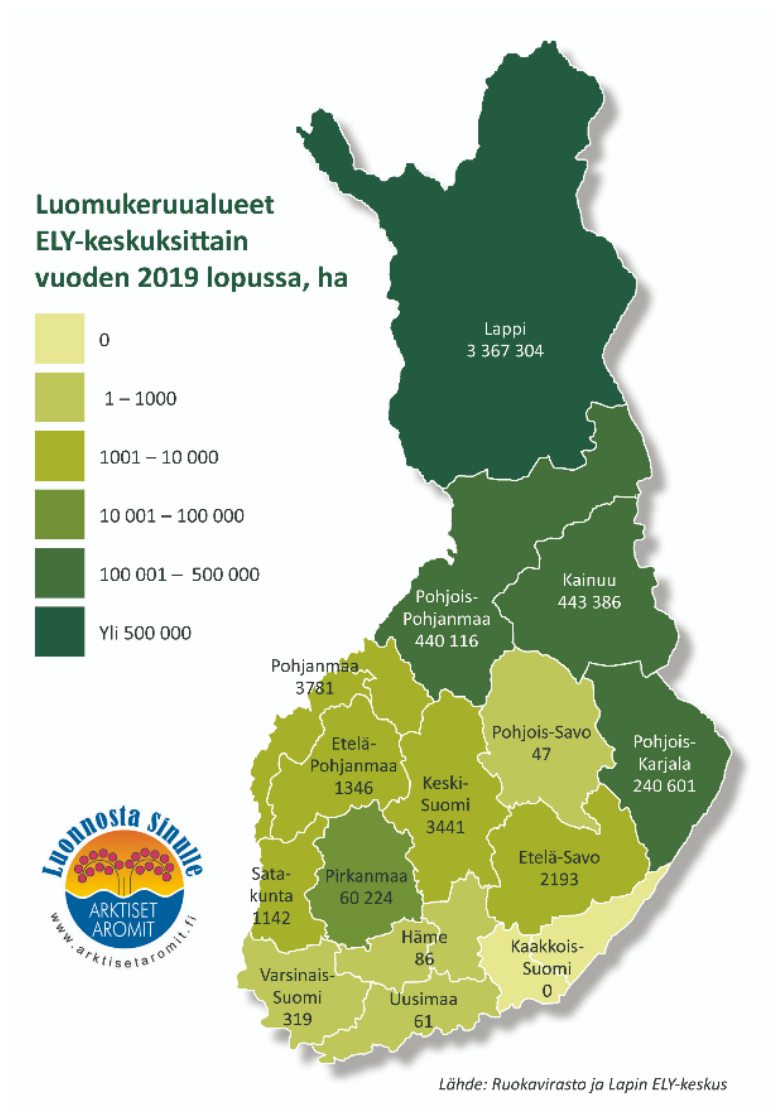
3.4 Luomukeruualueen valvonta ja tarkastukset

Liittyessään luomuvalvontajärjestelmään toimija sitoutuu noudattamaan luonnonmukaisen tuotannon ehtoja ja hoitamaan metsäänsä luomutuotannon sääntöjen mukaisesti. Toimijan pitää laatia luomu- ja vuosisuunnitelma ja ylläpitää niitä. Suunnitelmat ja muut dokumentaatiot ovat pitkälti luomuvalvonnan perusteena, jotka valvonnassa tarkastetaan. Luomukeruualueilla metsänhoitotoimenpiteet ja toimijan toiminta tarkastetaan ensimmäisen tarkastuksen jälkeen vähintään kerran vuodessa. Tarkastuksen tekee ELY-keskus. (Evira 2018, 52.)

Tarkastuksessa toimijan on esitettävä alueella tehdyt metsänhoitotoimenpiteet, kuten lannoitukset, päätehakkuut/avohakkuut, joissa osoitetaan esimerkiksi mahdolliset kantojenkäsittelyt ja siihen käytetyt aineet sekä mahdolliset torjunta-aineilla käsiteltyjen taimien istutus alueelle. Lisäksi tarkastellaan pääte-/avohakkuiden vaikutusta alueen monimuotoisuuteen. Lisäksi tarkastuksessa toimijan kirjjanpidosta tarkastetaan muun muassa alueen omistussuhteiden muutoksia ja uusien omistajien kanssa tehtyjä sopimuksia. Toimijan pitää tehdä omistussuhteiden muutoksista muutosilmoitus sekä tehdä muutos luomusuunnitelmaan. Lisäksi tarkastuksessa tarkastetaan kirjjanpidosta keruutoiminnan kuvaus, eli mitä lajeja on alueelta kerätty ja miten keruu on järjestetty. ELY-keskus arvioi kirjjanpidon ja suunnitelmien pohjalta, että toteutuuko luomukeruualueen kriteerit alueella ja antaa siitä ratkaisunsa. (Evira 2018, 52.)

3.5 Luomukeruualueet Suomessa

Viimeisimmät tilastot Suomen luomukeruualueista on vuodelta 2019. Suomessa on yhteensä yli 4,5 miljoonaa hehtaaria luomukeruualueita, ja ne painottuvat pääosin pohjoiseen ja itään (kuvio 1). Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Pohjois-Karjalan alueella on noin 98% Suomen luomukeruualueista. Lapissa on eniten luomukeruualueita, vajaat 3,4 miljoonaa hehtaaria. Muista maakunnista kuin Pohjois- ja Itä-Suomen maakunnista, eniten luomukeruualueita on Pirkanmaalla, jossa on sertifioitu metsiä luomukeruualueiksi noin 60 000 hehtaaria. (ProLuomu 2018, 13.)

Kuvio 1. Suomen luomukeruualueet vuonna 2019. Arktiset Aromit 2020

4 TYÖN TOTEUTUS

4.1 Kysely

Opinnäytetyön kysely toteutettiin kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen avulla. Kyselyyn päädyttiin, koska se on helpoin tapa tutkia suurempia vastausmääriä. Kyselyn tavoitteena oli selvittää, onko kunnilla kiinnostusta sertifioida metsiään luomukeruualueiksi. Lisäksi kyselyllä kartoitettiin kuntien tietoisuutta kunnan alueella olevien luonnontuotealan ja matkailun yrityksistä. Kyselyssä selvitettiin myös millaisia hyötyodotuksia ja mahdollisia haasteita ne kokevat luomusertifiointissa. Vastaavanlaista kyselyä ei ole aiemmin tehty.

Opinnäytetyön alkuvaiheessa kartoitettiin sähköpostitse sitä, ovatko ympäri Suomea olleet aikaisemmat hankkeet kyselleet kuntien kiinnostusta sertifioida metsiään luomukeruualueiksi. Laajempaa kyselyä ei ollut aiemmin tehty, ainoastaan paikallisesti tai maakuntatasolla. Opinnäytetyössä tehdyn kyselyn tuloksia olisi voinut vertailla aikaisempien kyselyiden tuloksiin, jos niitä olisi ollut.

Tärkein tehtävä kyselyssä oli selvittää, onko kunnilla kiinnostusta sertifioida metsiään luomukeruualueiksi. Toki kyselyssä tarvittiin myös taustatietoja, jotta tuloksia voidaan luokitella ja vertailla toisiinsa. Kyselyssä oli sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Lisäksi kysymys kunnan metsienhoidon tavoitteista toteutettiin LIKERT-asteikolla. Avoimet kysymykset olivat pääasiassa tarkentamassa strukturoitujen kysymysten vastausvaihtoehtoja. Kyselyn kysymykset ovat opinnäytetyön liitteenä 1.

Kyselyn kysymyksiä pohdittiin yhdessä hankkeessa toimivien henkilöiden kanssa. Niitä myös hiottiin palautteen perusteella. Esimerkiksi kysymykset kuntien pinta-alasta ja kunnan omistuksessa olevista metsien pinta-alasta poistettiin, koska ne olisivat luultavasti olleet hankalia vastattavia. Kuntien pinta-aloina käytettiin Maanmittauslaitoksen vuoden 2021 pinta-alatilastoja. Kuntien omistuksessa olevien metsien pinta-ala saatiin Metsäkeskuksen järjestelmästä.

Kysely toteutettiin otantatutkimuksena, koska perusjoukko olisi ollut liian suuri resursseihin nähden. Kysely lähetettiin Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun, Pohjois-Savon, Etelä-Savon, Pohjois-Karjalan sekä Etelä-Karjalan kuntiin, koska Suomen luomukeruualueet ja potentiaaliset uudet alueet painottuvat pääosin Pohjois- ja Itä-Suomeen. Kysely lähetettiin siis yhteensä 112 kuntaan. Aluerajausta pohdittiin yhdessä hankkeen henkilöstön kanssa. Kysely toteutettiin Webropol-kyselynä. Ennen kyselyn lähettämistä kyselyä testasi sekä metsäammattilaisia että kunnan edustajia, että se todettiin toimivaksi.

Kysely lähetettiin kuntien kirjaamoihin, sillä kuntien metsäammattilaisten tai metsäasioista vastaavien henkilöiden yhteystietoja ei ollut helposti saatavilla. Koska kysely lähetettiin kuntien kirjaamoihin ja se pyydettiin välittämään se oikealle henkilölle, annettiin kyselyyn vastaamiseen enemmän aikaa. Kyselyyn oli aikaa vastata 2,5 viikkoa. Kysely avautui 10.3.2021 ja kyselyyn oli mahdollisuus vastata 26.3.2021 mennessä. Kysely lähetettiin sähköpostin välityksellä nettilinkkinä kuntien kirjaamoihin, joten se toi itsessään jo anonymiteetin vastauksille.

Koska kysely lähetettiin kuntien kirjaamoihin, joista se ohjattiin eteenpäin, ei voida tietää, onko kyselyyn vastannut henkilö oikeasti kunnan metsäasioista vastaava henkilö. Voi olla, että kirjaamoissa oli epätietoisuutta siitä, kenelle kysely olisi pitänyt ohjata. Lisäksi kysely on voitu lähettää suuremmalle joukolle varsinkin isoissa kunnissa, jolloin helposti käy niin, että kaikki ajattelevat jonkun muun vastaavan kyselyyn, jos vastaajaa ei erikseen sovita. Tällöin käy niin, että välttämättä kukaan ei vastaa kyselyyn.

Kyselyssä jokaiselta kunnalta haluttiin vain yksi vastaus. Joltakin kunnalta tuli kyselyä siitä, onkohan kunnasta vastattu kyselyyn, eli kunnassa ei ollut selkeänä tiedossa se, kuka kyselyyn pitäisi vastata. Lisäksi joltakin kunnalta tuli kaksi vastausta. Tässä tapauksessa kunnalta tulleita vastauksia verrattiin toisiinsa ja sen vastaajan vastaukset säästettiin, jotka olivat luotettavimmat. Toinen vastaaja osoitti perehtyneisyyttä enemmän kunnan metsien hoitoon, hän osasi muun muassa kertoa kunnan alueella käytettävät lannoitteet ja kasvinsuojeluaineet sekä osasi painottaa kunnan metsien hoidon tavoitteet paremmin. Poistetuissa vastaajan vastauksissa oli enemmän epäluotettavuutta.

Kyselyn ollessa auki seurattiin sitä, kuinka paljon kyselyyn tuli vastauksia. Kyselyn aukioloaikana lähetettiin kirjaamoihin kaksi muistutussähköpostia, keskiviikkoina 17.3.2021 ja 24.3.2021. Lisäksi 18.3.2021 soitettiin aktivointipuheluita maakuntien metsäomaisuudeltaan isoihin kuntiin ja muistutettiin kyselyyn vastaamisesta. Soittoja tehtiin 21 kuntaan, mutta vain 14 kunnan metsäasioista vastaavaan henkilöön saatiin yhteyttä. Puhelinsoittojen perusteella osa puheluihin vastanneista henkilöistä vastasikin kyselyyn.

Kyselyn tuloksia analysoitiin käyttämällä sekä Webropolin suodatustoimintoa että Exceliä. Lisäksi käytettiin QGIS-ohjelmaa karttojen tekoon. Kartat tehtiin tukemaan tekstiä, koska niistä näkee selkeästi sen, miten tietyn kysymykset ovat maakunnittain jakautuneet. Karttoja tehtiin muun muassa kyselyn vastausmäärien suhteuttamisesta maakuntien kuntien kokonaismäärään, kuntien kiinnostuksesta luomusertifiointiin ja siitä mitkä kunnat kokevat sertifiointin hyödylliseksi ja haasteelliseksi. Kyselyn ja haastatteluiden tuloksista kirjoitettiin raportti hankkeen käyttöön.

4.2 Haastattelut

Opinnäytetyöhön haastateltiin muutamia sellaisia kuntia, jotka ovat jo sertifioineet kunnan omistamia metsiä luomukeruualueiksi. Ennen haastatteluita kartoitettiin kyselyn alueelta, onko ELY-keskuksilla tiedossa sellaisia kuntia alueella, joiden metsiä on jo sertifioitu luomukeruualueiksi. Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena oli siis selvittää, miten sertifiointi on kunnassa sujunut, onko siinä ollut haasteita ja kokeeko kunta saaneensa hyötyä metsiensä sertifiomisesta luomukeruualueiksi. Haastattelukysymykset muotoutuivat osittain kyselyn kysymyksien avulla, ja niiden sopivuutta pohdittiin myös hankkeen edustajien kanssa. Haastattelukysymykset löytyvät liitteistä 2.

Haastateltavat kunnat olivat Siikainen, Eura sekä Lappeenranta. Haastateltaviksi haluttiin mielellään erilaisia kuntia, joilla luomusertifiointiin liittymiseen olisi erilaiset lähtökohdat ja tavoitteet. Siikaisten kunnan haastattelu oli 4.3.2021, jossa ky-

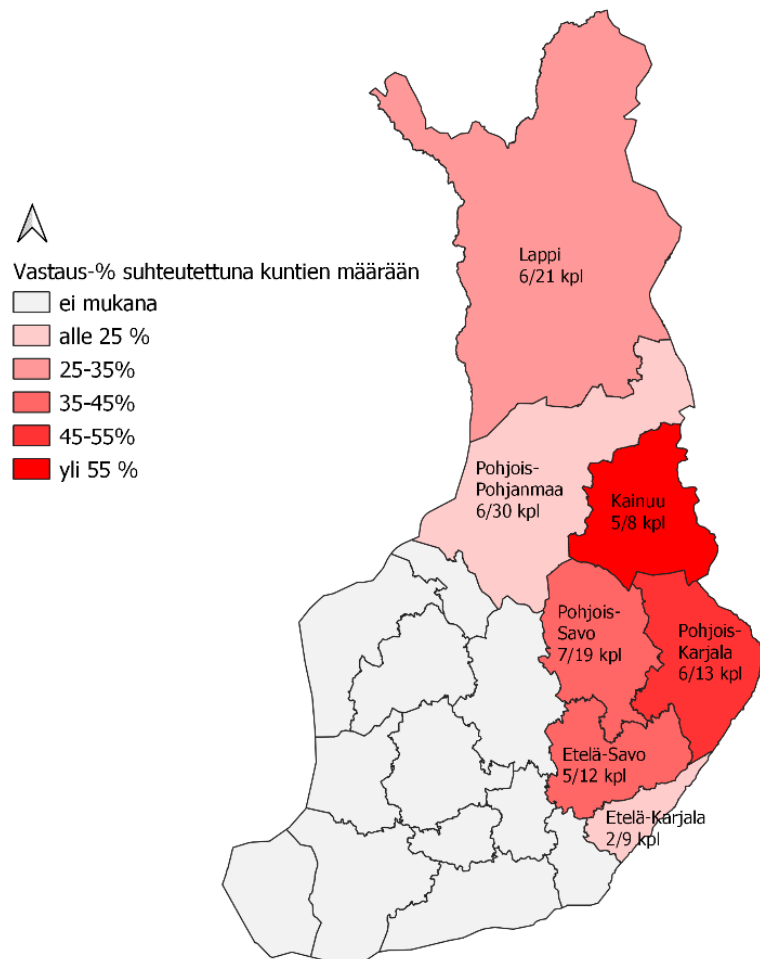
symyksiin vastasi kunnanjohtaja Viveka Lanne. Euran kunnasta haastateltiin kunnanjohtaja Juha Majalahtea, ja tämä haastattelu pidettiin 13.4.2021. Seuraavana päivänä eli 14.4.2021 haastateltiin Lappeenrannan metsätalospäällikköä Janne-Perttu Rantosta. Kaikkien haastattelut pidettiin Teams-sovelluksen avulla. Haastattelujen ja Siikaisten kunnan tapauksessa myös kunnan edustajan toimitamien asiakirjojen avulla kirjoitettiin jokaisesta kunnasta haastatteluteksti.

5 TULOKSET

5.1 Kysely

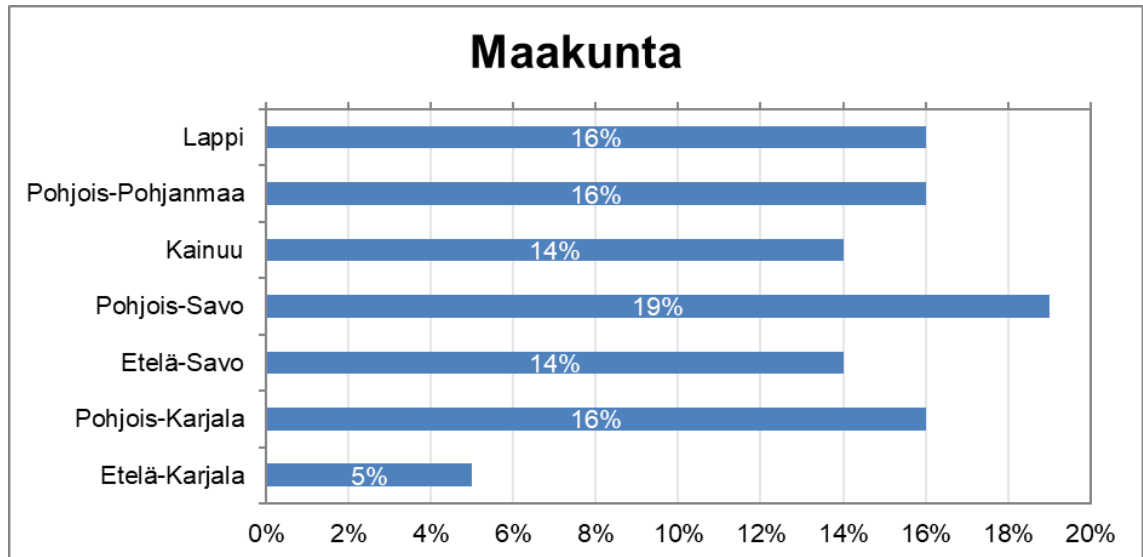
5.1.1 Kuntien taustatiedot

Kyselyyn saatiin vastauksia 37 kunnasta, joten vastausprosentti oli 33 prosenttia. Kuviossa 2 vastausmäärät on suhteutettu maakunnan kuntien lukumäärään, mikä kertoo siitä, missä maakunnissa on oltu innokkaimmin vastaamassa.

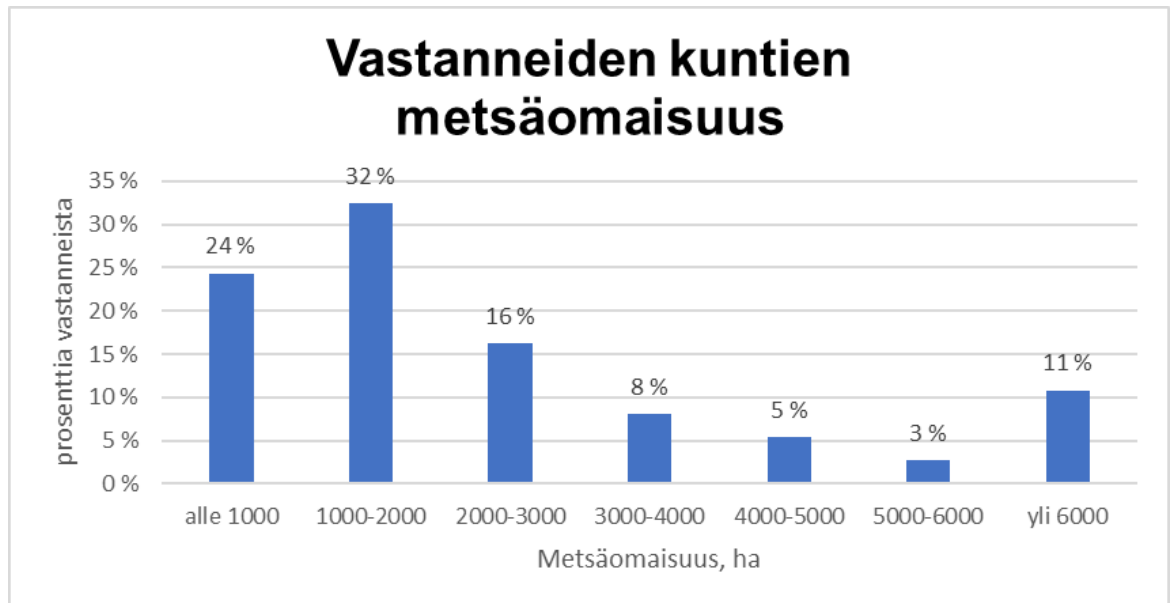
Kuvio 2. Vastanneiden kuntien vastausprosentti suhteutettuna kuntien lukumäärään

Kuviossa 3 on puolestaan se, mistä kunnista vastauksia on tullut suhteutettuna kyselyyn vastanneiden kuntien kokonaismäärään, eli se kertoo kyselyn vastanneiden kuntien maakuntajakauman. Määrällisesti eniten vastauksia tuli Pohjois-Savosta ja vähiten Etelä-Karjalasta.

Kuvio 3. Kyselyyn vastanneiden kuntien maakuntajakauma

Kyselyyn vastasi sekä kunnan että metsäomaisuuden pinta-alan mukaan erikoisia kuntia. Vastanneiden kuntien metsäomaisuuden jakauma on kuviossa 4. Pienimpien vastanneiden kuntien pinta-ala oli yksittäin alle 500 neliökilometriä, ja suurimpien yli 5000 neliökilometriä. Noin kolmasosalla vastanneista on metsäomaisuutta 1 000 – 2 000 hehtaaria. Prosentuaalisesti toiseksi eniten eli 24 prosenttia vastanneista omistaa metsää alle 1 000 hehtaaria. Noin 11 prosentilla vastanneista kunnista on omistuksessaan yli 6 000 hehtaaria metsää.

Kuvio 4. Vastanneiden kuntien metsäomaisuuden jakauma

Kyselyyn vastanneista kunnista 59 prosenttia hoitaa kunnan metsiä itse. Ne kunnat, joilla on paljon metsäomaisuutta sekä toisaalta myös vähän metsäomaisuutta, vastasivat hoitavansa kunnan metsiä itse. Niillä kunnilla, joilla on paljon metsäomaisuutta, on luultavasti metsäasioista ja metsien hoidosta vastaava metsäasiantuntija. Toisaalta metsäomaisuudeltaan pienemmillä kunnilla on luultavasti koettu, että juuri metsien vähäisen määrän takia kunta pystyy itse hoitamaan kunnan omistuksessa olevat metsät.

Kyselyyn vastanneista kunnista 41 prosenttia vastasi, että kuntien metsiä hoitaa jokin muu taho kuin kunta itse. Suurimmalla osalla näistä kunnista kunnan omistamia metsiä hoitava taho on paikallinen metsänhoitoyhdistys. Jollakin kunnalla on yhteinen metsäasiantuntija toisen kunnan kanssa. Yhdellä kunnalla puolestaan oli monia eri toimijoita, jotka vastasivat kunnan metsien hoidosta.

Kyselyssä haluttiin selvittää, kuinka tärkeäksi kunta kokee seuraavat asiat metsiensä hoidossa:

- luonnontuotteiden hyödyntäminen
- metsien hyödyntäminen matkailussa
- taloudellinen tuotto
- luonnon monimuotoisuuden edistäminen
- virkistyskäytön lisääminen

- ympäristöystävälliset metsänhoitomenetelmät, jolla tarkoitettiin metsissä käytettäviä aineita, muun muassa harmaaorvakan käyttöä juurikäävän torjunnassa urean sijasta sekä kierrätyslannoitteiden suosimista. Tämä kohta ei liittynyt korjuumenetelmiin.

Lisäksi kyselyyn vastanneilla oli mahdollisuus lisätä muu-kohtaan jokin muu arvo, joka ohjaa kunnan metsänhoitoa.

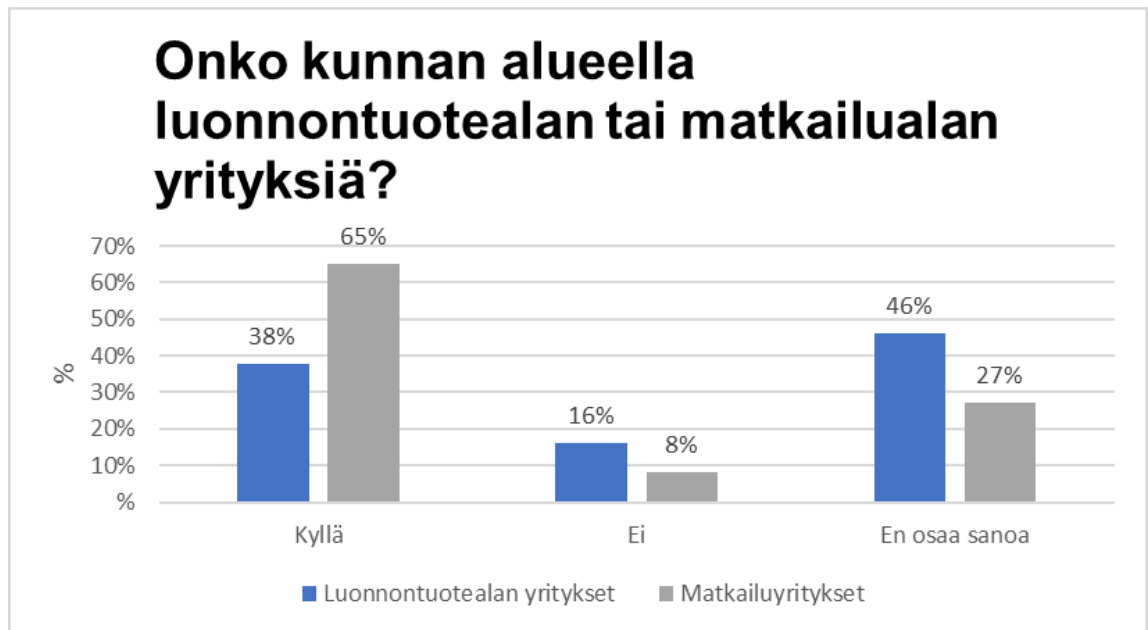
Vastauksien keskiarvojen perusteella kyselyyn vastanneiden kuntien metsänhoidon arvojen tärkeysjärjestys on seuraavanlainen:

1. taloudellinen tuotto ja virkistyskäytön lisääminen
2. luonnon monimuotoisuuden edistäminen
3. luonnontuotteiden hyödyntäminen ja metsien hyödyntäminen matkailussa
4. ympäristöystävälliset metsänhoitomenetelmät

Muu-kohdassa nousi esiin seuraavia asioita, jotka koetaan vaikuttavan metsänhoitoon: maisema, kokonaisuuden hallinta, metsäsuunnitelman noudattaminen sekä se, että metsät toimivat laajentumisalueina kunnan kasvaessa.

Kyselyyn vastanneista kunnista 43 prosenttia ei käytä kunnan metsissä lannoitteita eikä torjunta-aineita. Loput vastanneista kunnista käyttää metsissään jompaa kumpaa tai molempia. Lannoitteita käytetään prosentuaalisesti hieman enemmän kuin torjunta-aineita. Käytetyimpiä lannoitteita kyselyyn vastanneilla kunnilla ovat tuhka- ja boorilannoitteet. Myös typpilannoitteita käytetään jonkin verran. Käytetyin torjunta-aine vastanneilla kunnilla on urea kantokäsittelyaineena.

Kyselyssä selvitettiin myös, kuinka hyvin kunnilla on tiedossaan kunnan alueen luonnontuotealan ja matkailun yritykset, joilla olisi mahdollisuus käyttää luomukeruualueita omassa toiminnassaan. Matkailuyritykset tunnetaan kunnissa paremmin kuin luonnontuotealan yritykset. Kyselyyn vastanneista kunnista 27 prosenttia ei osannut sanoa, onko kunnan alueella matkailualan yrityksiä, jotka voisivat hyödyntää luomukeruualueita toiminnassaan (kuvio 5). Vastaava luku luonnontuotealan yrityksistä on 46 prosenttia. Epätietoisia ovat pääasiassa sellaiset kunnat, joilla on vähän metsäomaisuutta.

Kuvio 5. Matkailun ja luonnontuotealan yritysten tunnettavuus kunnassa

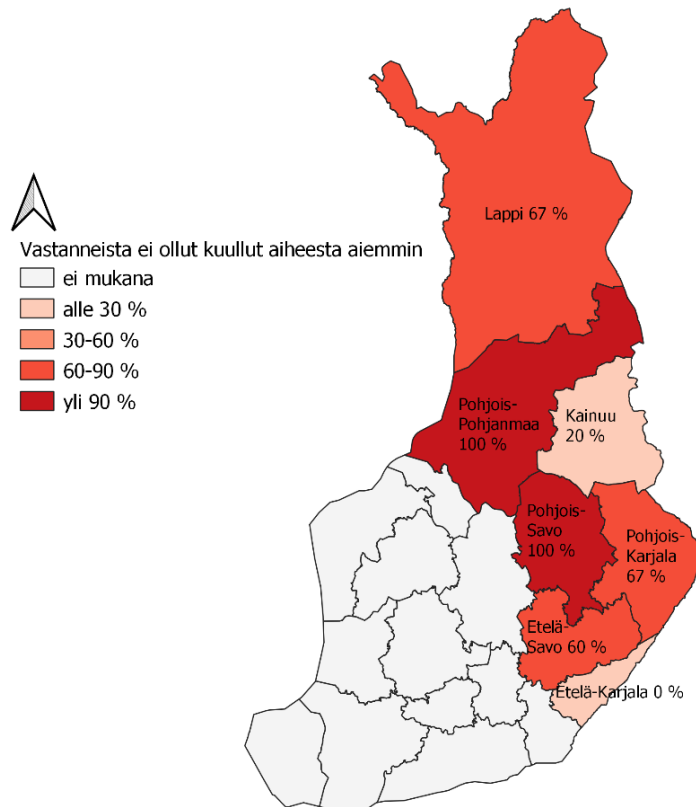
Hieman yli puolet kyselyyn vastanneista kunnista eivät ole tarjonneet kunnan omistamia alueita käytettäväksi luonnontuotteiden keruuseen tai hyödynnettäväksi matkailussa. Ne kunnat, joilla on vastaajista suurin metsäomaisuus, vastasivat tähän kysymykseen kyllä. Kolme kyselyyn vastanneista kunnista ei tiedä, onko kunta tarjonnut kunnan alueita matkailuun tai luonnontuotteiden keruuseen.

Kyselyyn vastanneista kunnista kahdella kunnalla on jo luomukeruualueita kunnan omistamissa metsissä. Nämä metsät on liitetty luomuvalvontaan vuosien 2020 – 2021 aikana. Yhteensä näillä kunnilla on sertifioituja luomukeruualueita hieman yli 1 500 hehtaaria.

5.1.2 Kuntien kiinnostus luomusertifiointiin

Kyselyssä haluttiin selvittää, kuinka tuttu aihe metsien luomusertifiointi ja luomukeruualueet on kunnille, ja onko aiheesta kuultu kunnassa aikaisemmin. 68 prosentille vastanneista kunnista aihe ei ollut tuttu. Pohjois-Pohjanmaan ja Pohjois-Savon maakunnissa yli 90 prosenttia kyselyyn vastanneista kunnista ei ollut kuulut aiheesta aiemmin (kuvio 6). Vastaava luku Kainuun ja Etelä-Karjalan maakun-

nissa on alle 30 prosenttia. Se, kuinka suuri metsäomaisuus kunnalla on, ei vaikuttanut siihen, oliko metsien sertifiointista luomukeruualueiksi kuultu aikaisemmin.

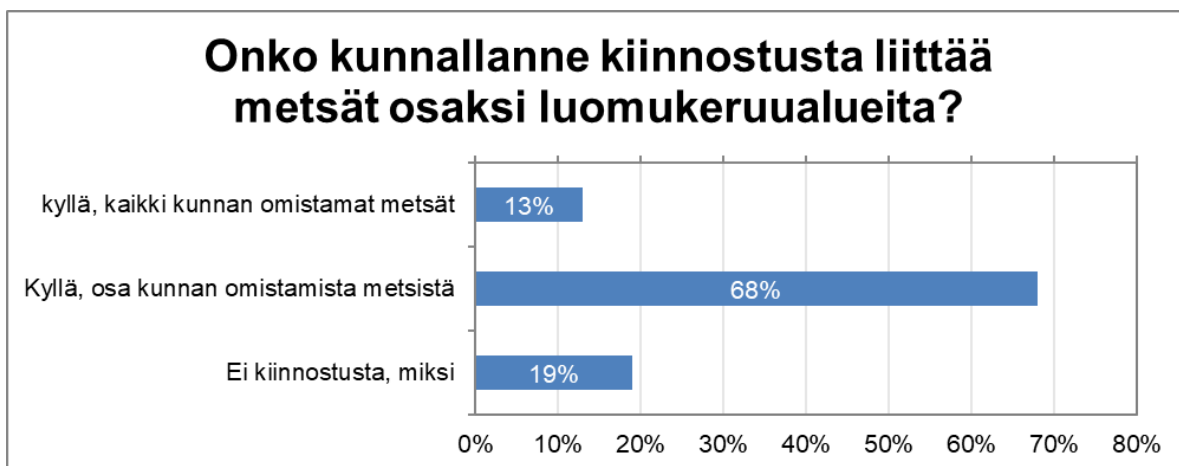

Kuvio 6. Prosenttiosuudet maakunnittain kyselyyn vastanneista kunnista, jotka eivät olleet kuulleet aiheesta aikaisemmin

Kyselyyn vastanneista kunnista 32 prosenttia oli kuullut aiheesta aiemmin. Eniten luomusertifiointista ja luomukeruualueista oli kuultu Metsäkeskukselta esimerkiksi erilaisten hankkeiden kautta, ELY-keskukselta sekä mediasta. Yksi vastanneista kunnista oli kuullut aiheesta luonnontuotealan yritykseltä. Osa vastaajista ei muistanut, mistä on kuullut aiheesta.

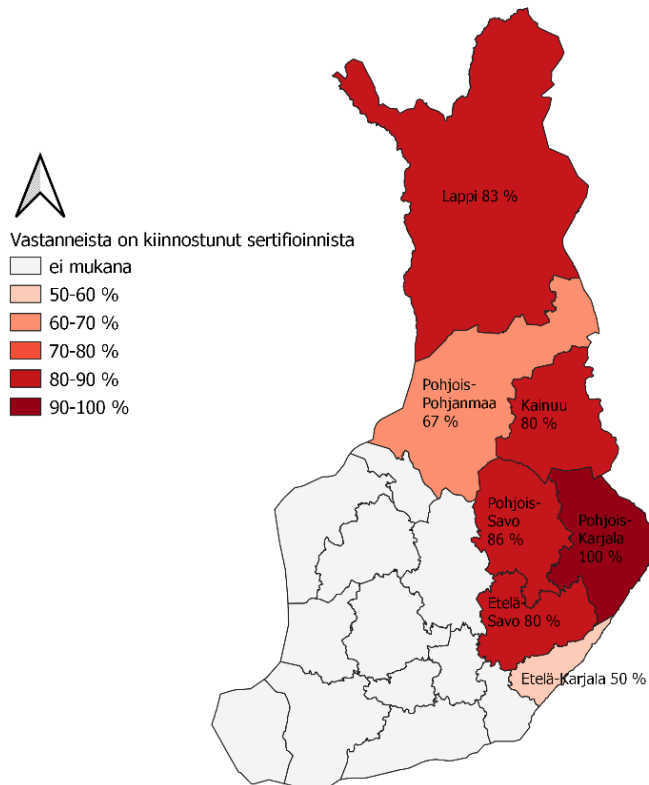
Vaikka 68 prosenttia kunnista eivät ole kuulleet metsien luomusertifiointista, niillä kuitenkin on kiinnostusta liittää omistamiaan metsiään luomukeruualueiksi joko osittain tai kokonaan. 13 prosentilla kyselyyn vastanneista kunnista on kiinnos-

tusta sertifioida kaikki kunnan omistamat metsät luomukeruualueiksi, ja 68 prosentilla osa kunnan metsistä (kuvio 7). Suurinta kiinnostusta metsien sertifiointiin luomukeruualueiksi on Pohjois-Karjalassa sekä vähäisintä Etelä-Karjalassa ja Pohjois-Pohjanmaalla.

Kuvio 7. Vastanneiden kuntien kiinnostus metsien luomusertifiointiin

Mielenkiintoista on se, että kyselyyn vastanneista Pohjois-Savon kunnista yli 90 prosenttia ei ollut kuullut aiheesta aikaisemmin, mutta kuitenkin 86 prosentilla kunnista on kiinnostusta sertifioida omistamiaan metsiään luomukeruualueiksi joko kokonaan tai osittain (kuvio 8). Tätä voi verrata esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan kuntiin, missä kyselyyn vastanneista kunnista yli 90 prosenttia ei ollut kuullut luomusertifioinnista ja luomukeruualueista aiemmin. Kuitenkin Pohjois-Pohjanmaalla vain 67 prosentilla vastanneista kunnista on kiinnostusta sertifioida metsiään luomukeruualueiksi.

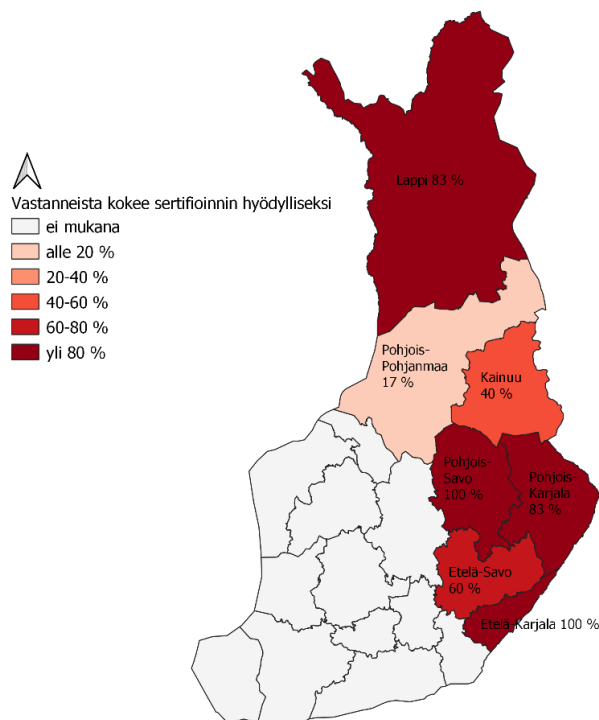
Kuvio 8. Kyselyyn vastanneiden kuntien kiinnostus luomusertifiointiin maakunnittain

Kyselyyn vastanneista kunnista 19 prosentilla ei ole kiinnostusta sertifioida metsiään luomukeruualueiksi. On monenlaisia syitä, miksi sertifiointi ei näitä kuntia kiinnosta. Muutama kunta koki, että metsien hoidossa taloudellinen toiminta on ensisijaista, eikä metsien sertifiointi luomukeruualueiksi siksi kiinnosta. Metsien luomusertifiointi ei kuitenkaan estä esimerkiksi metsien harvennuksia ja hakkuita. Toki nämä kunnat ovat voineet kokea luomusertifiointista aiheutuneet kustannukset liian suurina. Muita syitä kiinnostuksen puutteeseen vastanneilla kunnilla olivat muun muassa lisääntyvä raportointi ja se, että kunnalla on omistuksessaan vähän metsiä. Lisäksi yhdellä kunnalla on jo luomukeruualueita omilla maillaan. Yksi kunta oli myös kokeillut luomusertifiointia, mutta ei ollut kokenutkaan sitä hyödylliseksi tässä kunnassa.

Kyselyyn vastanneista kunnista 22 prosenttia on myös kiinnostunut ryhmäsertifioinnista, jossa useampi lähikunta sertifioisi metsiään luomukeruualueiksi yhdessä. Ryhmäsertifiointi ei kiinnostanut 13 prosenttia kunnista. Suurin osa eli 65 prosenttia vastanneista kunnista kuitenkin on mahdollisesti kiinnostuneita ryhmäsertifioinnista, mutta he kokevat, että tarvitsevat lisää tietoa aiheesta. Tässä mukana on myös sellaisia kuntia, joilla ei ole kiinnostusta sertifioida metsiään luomukeruualueiksi itsekseen. Yli puolet eli 54 prosenttia kyselyyn vastanneista kunnista haluaa luomusertifioinnin tapahtuvan selvittäjän kautta. Perusmallia eli sitä, että kunta sertifioi metsänsä luomukeruualueiksi itse, haluaisi käyttää 27 prosenttia vastanneista kunnista.

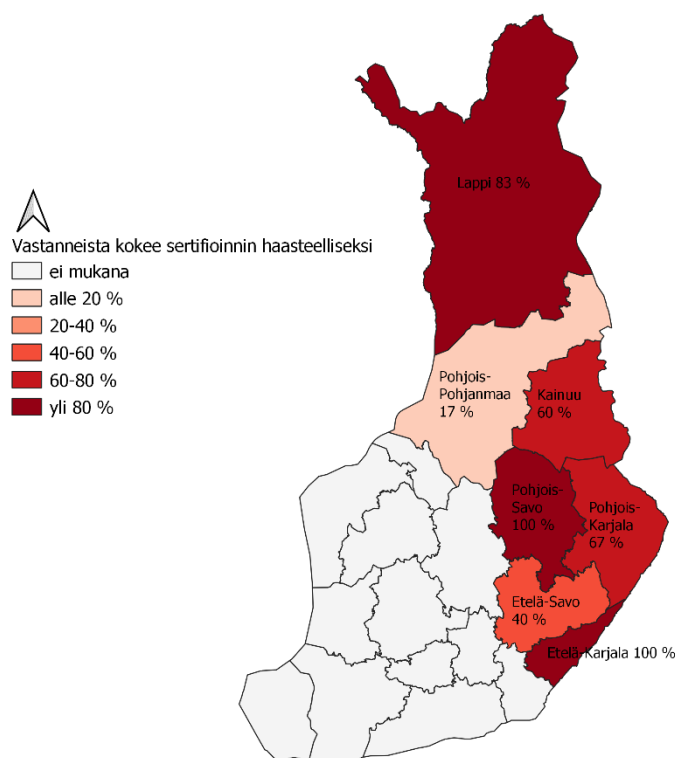
5.1.3 Luomusertifioinnin hyödyt ja haasteet

Kyselyssä haluttiin selvittää, koetaanko luomusertifiointi hyödylliseksi ja millaisia hyötyodotuksia kunnilla siitä on. 68 prosenttia kyselyyn vastanneista kunnista koki luomusertifioinnin hyödylliseksi (kuviot 9). Pohjois-Savossa ja Etelä-Karjalassa kaikki kyselyyn vastanneet kunnat kokivat luomusertifioinnin hyödylliseksi. Pohjois-Pohjanmaalla vain 17 prosenttia vastanneista kunnista koki luomusertifioinnin hyödylliseksi.

Suurimmat hyötyodotukset vastanneilla kunnilla on kunnan imagolle. Lisäksi kunnissa halutaan hyötyä luomusertifiointista elinkeinoelämän edistämiseksi ja matkailulle, esimerkiksi jossakin kunnassa haluttaisiin, että luomusertifiointin avulla kuntaan syntyisi luontomatkoja. Lisäksi vastauksissa nousi esiin, että luonnonvarojia halutaan hyödyntää paikallisesti ja että luontotuotteiden halutaan olevan paremmin esillä. Joku kunta myös halusi olla esimerkkinä luomusertifiointissa yksityisille metsänomistajille.

Vaikka metsien sertifiointi luomukeruualueiksi koetaan pääosin hyödylliseksi, se koetaan myös haasteelliseksi. Kuviossa 10 on esitetty, että 65 prosenttia kyselyyn vastanneista kunnista kokee luomusertifiointin haasteelliseksi. Etelä-Karjalassa ja Pohjois-Savossa kaikki kyselyyn vastanneet kunnat kokivat sertifiointin hyödylliseksi, mutta myös haasteelliseksi. Pohjois-Pohjanmaalla koettiin vähiten haasteellisuutta sertifiointissa, mutta siellä on siihen myös vähiten kiinnostusta.

Kuva 9. Haasteelliseksi luomusertifiointin kokevien kuntien osuus maakunnittain

Eniten haastetta kyselyyn vastanneissa kunnissa koetaan byrokratiasta, sertifiomisesta aiheutuvasta lisätyöstä ja oman työajan rajallisuudesta sekä tiedon puutteesta. Lisäksi joku kunta kokee haasteelliseksi tietojen siirrot karensialueista. Myös sertifiomisesta aiheutuvat kustannukset koetaan jossakin kunnassa haasteelliseksi.

Lisäksi kyselyn lopussa kartoitettiin kuntien halua osallistua verkkotilaisuuteen, jossa aiheesta saisi lisää tietoa. 73 prosenttia kyselyyn vastanneista kunnista oli kiinnostunut saada lisää tietoa aiheesta joko juuri verkkotilaisuuden kautta tai kahdenkeskisen neuvonnan avulla.

5.2 Haastattelut

5.2.1 Siikainen

Siikaisten kunnan omistamien metsien pinta-ala oli vuonna 2017 noin 1 280 hehtaaria, josta metsämaata oli noin 1 052 hehtaaria. Luomukeruualueita on kolmella alueella, ja näiden pinta-ala oli 166 hehtaaria liittymisvaiheessa. Siikaisten kunnalla on ollut luomukeruualueita omistamissaan metsissään vuodesta 2018 alkaen. Yhdellä 14 hehtaarin alueella oli käytetty ureaa kantojenkäsittelyaineena, jolloin tämä alue siirtyi luomuun vasta 1.8.2019.

Metsien sertifiointi luomukeruualueiksi lähti siikaslaisen luonnontuotealan yrittäjän, Ravintorengas Oy:n toiveesta. Ravintorengas Oy on tuottanut havupuu-uutejuomaa jo vuodesta 1975. Tuotteella on ollut luomusertifikaatti vuodesta 2012 alkaen. Havupuu-uutejuomaan käytetään nuorta luomumäntyä, jota saadaan harvennushakkuista. Yrittäjällä oli liittymisvaiheessa tarpeeksi raaka-aineen toimittajia, mutta yrittäjä halusi kunnan metsien sertifiomisella saada varmuutta raaka-aineiden riittämisestä yllättävien tilanteiden varalta. Nykyään Siikaisten kunnalla on ainoastaan yhden euralaisen yrityksen kanssa keruutussopimus. (Karin Havu 2021.)

Kunta halusi myös saada luomusertifiointilla imagollista merkitystä kunnalle sekä kunnan virkistys- ja matkailukäytölle. Tämän takia luomukeruualueet haluttiin

saada Härkäniemeen sekä Eteläpään matkailukeskuksen lähelle. Härkäniemi on Eteläpään lähellä sijaitseva niemi, jossa virkistyskäyttö on tärkeä osa metsien käyttöä.

Kunta sertioi luomukeruualueet itse. Kunta koki sertioimisen kustannukset kohtuullisiksi. Luomusertioinnista ja luomukeruualueista oli kunnan mukaan vähän tietoa kunnan liittymisvaiheessa. Kunnasta tuntui, että sertioinnista ja sen ehtoista oli eri näkemyksiä eri puolella Suomea. Tärkeimmät tiedonlähteet olivat luonnontuotealan yritykset sekä ELY-keskus.

Kunnan mielestä luomusertioinnissa yksi haasteista oli tiedon saatavuus, koska sertiointiprosessilla ei ollut silloin peruskaavaa ja tietoa oli vähän. Myös päätöksenteko ja asenteet olivat haasteena sertiointiprosessissa, sillä aina ei nähty sitä, että luomusertiointi ei rajoita metsien käyttöä juurikaan. Lisäksi luomusertiointia seuraava vuosittainen paperiprosessi koettiin haasteelliseksi.

Kunta ajatteli ennen luomusertiointia, että yritystoiminta lisääntyisi kunnan alueella sertioinnin seurauksena. Odotuksena oli, että yritykset hyödyntäisivät luomukeruualueita omaan liiketoimintaansa. Todellisuudessa kunta kokee, että ei ole näyttöä siitä, että luomusertioinnista olisi ollut hyötyä. Kunta ei silti aio luopua luomukeruualueistaan. Jos kunnan luomukeruualueita aletaan hyödyntämään ja kiinnostusta yrityksillä olisi hyödyntää enemmän, on kunta valmis sertioimaan lisää metsiään luomukeruualueiksi.

5.2.2 Eura

Euran kunnalla on omistuksessaan noin 1 100 hehtaaria metsiä, ja näistä on sertioitu luomukeruualueiksi suurin pirtein kolmasosa eli 336 hehtaaria. Alueet sertioitiin luomukeruualueiksi vuonna 2018.

Ajatus metsien sertioimisesta lähti siitä, että Eura oli myymässä Metso-kohdetta valtiolle, ja sen yhteydessä keskusteluissa myös mahdollisuus luomusertiointiin nousi esiin. Lisäksi paikalliselle luonnontuotealan yritykselle haluttiin hyötyä luomusertioinnista. Koska Euralla ei ollut suuria tavoitteita metsätalouden tuotolle,

oli kunnan helppo lähteä mukaan sertifiointiin. Sopivaa aluetta pohdittiin Metsänhoitoyhdistyksen kanssa. Euran kunta halusi luomukeruualueesta mahdollisimman yhtenäisen, joten luomukeruualueisiin kuuluu kaksi aluetta.

Selvittäjänä toimi Pyhäjärvi-instituutti. Tietoa sertifiointiin saatiin Pyhäjärvi-instituutilta sekä ELY-keskukselta. Sertifiointiprosessi sujui kunnassa hyvin, eikä suurempia haasteita sertifiointissa ollut. Liittymisvaiheessa kunta odotti saavansa sertifiointista hyötyä luonnontuotealan yritykselle sekä kunnan imagolle. Kunta kokee, että odotukset hyödyistä ovat toteutuneet. Kunta kokee myös, että toimii esimerkkinä luomusertifiointissa esimerkiksi yksityisille metsänomistajille. Tulevaisuudessa Eura haluaa laajentaa luomukeruualueiden määrää omistamissaan metsissä.

5.2.3 Lappeenranta

Lappeenrannan kaupungilla on metsämaata noin 3 800 hehtaaria, josta on sertifioitu luomukeruualueiksi vuonna 2020 noin 560 hehtaaria. Lappeenrannan kaupunki voitti vuonna 2021 Vihreä kaupunki -palkinnon, johon hakuvaiheessa listattiin konkreettisia vihreitä tekoja, ja metsien luomusertifiointin koettiin sopivan tähän. Luomusertifiointista oli puhuttu aiemmin, mutta itse sertifiointiprosessi kuitenkin alkoi Metsäkeskuksen hankkeen kautta. Liittyminen tapahtui selvittäjän kautta hankkeen puitteissa eli hanke yhteistyössä YoungFourin kanssa teki selvitystyön.

Lappeenranta koki sertifiointiprosessissa jonkin verran haasteita. Suurinta keskustelua käytiin siitä, onko luomukeruualuekartta julkinen vai ei. Myös pandemia-tilanne, alueen rajausta sekä karensialueiden ilmoittaminen toi haasteita. Lisäksi alkuun ollut kuvitelma luomusertifiointista muuttui prosessin aikana, ja matkan varrella piti kirkastaa sitä, mitä hyötyä kaupunki luomusertifiointista voisi oikeasti saada. Vaikka haasteita prosessissa oli, siitä oli toisaalta hyötyä sen takia, että asiat tuli käytyä perusteellisesti läpi ja luomusertifiointin tavoitteet kirkastuivat.

Kaupunki kokee, että luomusertifiointista on hyötyä yleisesti ottaen imagolle sekä luonnontuotealan yrityksille. Kaupunki kuitenkin kokee suurimman hyödyn

tulevan jokamiehenoikeiden ulkopuolella olevien luonnontuotteiden keruutoiminnasta, sillä keruutoimijoilla voi olla helpompi ottaa yhteyttä esimerkiksi Lappeenrannan kaupunkiin kuin yksityisiin metsänomistajiin.

Kaupungilla ei ole tavoitteena nostaa luomukeruualueiden määrää tulevaisuudessa, mutta ei kuitenkaan sulje sitä vaihtoehtoa poiskaan. Lappeenrannan kaupunki haluaa kuitenkin pitää luomukeruualueet talousmetsissä, eikä halua niitä taajamametsiin. Jos metsiä sertifioidaan lisää luomukeruualueiksi, se tulee olemaan hyvin maltillista.

5.3 Johtopäätökset

Kyselyyn vastanneiden kuntien kiinnostus sertifioida metsiään luomukeruualueiksi oli yllättävän positiivista, vaikka monet kunnat eivät asiasta olleet kuulleetkaan aiemmin. Tämän takia myös monet kunnat kaipasivat lisää tietoa aihealueesta. Tosin kyselyn lopussa pystyi antamaan yhteystietonsa, jos halusi osallistua verkkotilaisuuteen tai halusi kahdenkeskistä neuvontaa. Tämä verkkotilaisuus on jo pidetty, ja tilaisuuteen kutsuttiin kuntien henkilöitä, jotka olivat jättäneet yhteystietonsa kyselyyn.

Monet kunnat kokivat luomusertifioinnin hyödylliseksi. Eniten tuli vastauksia siitä, että kunnat kokivat luomusertifioinnista hyötyä varsinkin kunnan imagolle, mutta myös kunnan elinkeinoelämälle ja yrityksille. Vaikka luomusertifiointi koettiin hyödylliseksi, se koettiin myös haasteelliseksi. Varsinkin juuri tiedon puute sekä käytävissä olevat resurssit olivat monen kunnan haasteena. Moni koki myös haasteena byrokratian ja vuosittain tehtävän raportoinnin.

Kyselyn tulokset kertovat ainoastaan kohdealueelle tehtyjen kuntien tilanteesta ja mielipiteistä luomusertifiointiin liittyen. Kyselyn vastausprosentti oli 33 prosenttia, mikä on ihan hyvä vastausprosentti ottaen huomioon sen, että kysely on ohjattu vastaajille kirjaamojen kautta. Lisäksi oli hyvä, että kyselyyn vastasi sekä pinta-alaltaan ja metsäomaisuudeltaan eri kokoisia kuntia. Kyselyn tuloksia ei voida yleistää vastaamaan koko Suomen kuntien mielipiteitä.

Haastatteluista nousi esiin, että vaikka kuntien metsien sertifiointi luomukeruu-alueiksi ei ole ollutkaan haasteetonta, koettiin luomusertifiointi pääosin hyödylliseksi, eikä kukaan haastatelluista kunnista ollut ainakaan tällä hetkellä aiko-
massa erota luomuvalvontajärjestelmästä eli poistamassa luomukeruualueita. Tosin kenelläkään haastatelluista kunnista ei sinällään ole ollut luomukeruualueita kovinkaan monta vuotta. Luomusertifiointiin hyödyt nähdään selkeästi luultavasti vasta sitten, kun luomukeruualueita on ollut monta vuotta ja kun luonnontuotealan ja matkailun yritykset ovat myös hyödyntäneet luomukeruualueita omassa toiminnassaan. Jotta luomukeruualueisiin saadaan kiinnostusta niin kunnissa kuin muissa metsänomistajissa sekä luonnontuotealan ja matkailun yrityksissä, tarvitaan tiedottamista ja viestintää sekä selkeitä ohjeita aiheesta.

6 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää kyselyllä, onko kunnilla kiinnostus sertifioida metsiään luomukeruualueiksi. Lisäksi kyselyn tavoitteena oli selvittää kuntien hyötyodotuksia luomusertifiointista ja mahdollisista haasteista, mitä he sertifiointissa kokevat. Tavoitteena oli myös muutamien metsiään jo luomukeruualueiksi sertifiointien kuntien haastatteluiden avulla selvittää, miten sertifiointiprosessi on näissä kunnissa sujunut, oliko sertifiointiprosessin aikana haasteita ja ovatko he kokeneet siitä jo hyötyä.

Kyselyn tulosten luotettavuuteen vaikuttaa se, onko kyselyn kysymykset ymmärretty oikein ja onko vastaajalla ollut jo tietoa aiheesta. Voi olla, että jos kunnan metsäasioista vastaava henkilö ei ole kuullut aiheesta ollenkaan aikaisemmin, vastausten luotettavuus voi olla heikompaa tai kyselyyn ei ole edes vastattu, koska siihen vastaaminen on koettu haasteelliseksi. Osa näistä on voinut myös aloittaa vastaamisen, mutta jos kyselyssä on tullut eteen kysymys, johon henkilö ei ole osannut vastata, kysely on jätetty kesken. Lisäksi, jos luomusertifiointia ei ole koettu ollenkaan kiinnostavaksi tai ajankohtaiseksi kunnassa, voi olla, että kyselyyn ei myöskään silloin ole vastattu. Tämä vaikuttaa esimerkiksi siihen, kyselyn tulokset kuntien kiinnostuksesta luomusertifiointiin näyttävät positiivisemmilta.

Haastatteluiden tuloksien luotettavuutta voidaan pitää parempana kuin kyselyn tuloksien, koska haastattelut on tehty niille henkilöille, jotka ovat vastanneet luomusertifiointista kunnassa tai olleet siinä mukana tiiviisti. Heillä on aiheesta tietoa, ja siitä miten sertifiointiprosessi on kunnassa edennyt. Heillä on näkemys sertifiointiprosessista, sen haasteista ja luomusertifiointin hyödyistä juuri heidän kuntansa näkökulmasta, jota haastatteluilla oli tarkoitus selvittää.

Opinnäytetyössä olisi voinut tehdä toisin esimerkiksi kyselyn rakenteen. Niillä kunnilla, joilla oli jo luomukeruualueita metsissään, kyselyyn vastaaminen oli ehkä hankalampaa, koska kyselyssä kysymykset oli muotoiltu niin, että kunnalla ei olisi vielä luomukeruualueita. Kyselyssä ne kunnat, joilla on jo luomukeruualueita, olisi voitu ohjata vastaamaan osittain eri kysymyksiin. Esimerkiksi eräs

kunta, jolla oli jo luomukeruualueita metsissään, vastasi kysymykseen, onko kunnalla kiinnostusta luomusertifioida metsiään, että ei kiinnostusta. Ne ilmeisesti kokivat, että kunnalla ei ole kiinnostusta lisätä luomukeruualueiden määrää metsissään. Muuten opinnäytetyöprosessissa olisin voinut yrittää saada kyselyn aikaisemmin auki vastaajille, jolloin vastausten analysoinnille olisi jäänyt enemmän aikaa.

Aikataulujen lisäksi suurin haaste opinnäytetyöni tekemisessä oli se, että tietoa luomukeruualueista ja luomusertifiointista ei ole kovinkaan paljon saatavilla varsinkaan kuntien näkökulmasta. Toisaalta juuri sen takia tätä opinnäytetyötä teinkin, mutta olisi ollut hyödyllistä saada jonkinlaista vertailupohjaa tuloksien analysointiin ja itse tuloksiin. Jos tutkimuksia olisi ollut aikaisemmin tehty, olisi myös voinut vertailla sitä, miten tulokset ovat muuttuneet. Lisäksi tietoja tämänhetkisistä luomukeruualueista, kuntien metsäomaisuuksista ja metsienhoidosta oli hankala löytää. Kunnat niputetaan monissa tilastoissa esimerkiksi seurakuntien kanssa yhteen.

Opinnäytetyö sekä kyselyn ja haastatteluiden tuloksista tehty raportti hyödyttää suoraan tilaajana ollutta hanketta. Hanke olisi kartoittanut kuntien kiinnostusta luomusertifiointiin kuitenkin. Koska monet kunnat eivät olleet aiemmin kuulleet metsien luomusertifioimisesta, tehty kysely voi saada kunnat kiinnostumaan aiheesta ja mahdollisesti sertifioimaan metsiään luomukeruualueiksi. Tämä palvelee myös hankkeen toimintaa, sillä hankkeen tavoitteena on lisätä luomukeruualueiden määrää Suomessa viestinnän avulla.

Luomusertifiointissa ja luomukeruualueissa olisi vielä tutkittavaa. Itseäni jäi mietityttämään esimerkiksi se, miten kyselyn kohdealueen ulkopuolella muualla Suomessa metsien luomusertifiointiin suhtaudutaan, onko kunnilla siellä siihen kiinnostusta ja onko siellä kuultu aiheesta aiemmin. Tässä voisi olla aihe toiselle opinnäytetyölle. Lisäksi muutaman vuoden päästä, jos tietoisuus luomusertifiointista ja luomukeruualueista on lisääntynyt, voisi tutkia sitä, miten kiinnostus on muuttunut tietoisuuden lisääntyessä. Lisäksi voitaisiin tutkia, millaisia hyötyodotuksia ja haasteita metsien luomusertifiointissa silloin on.

LÄHTEET

Annala, A. 2021. Opinnäytetyö. Sähköposti niina.nariainen@edu.lapinamk.fi. 27.4.2021. Tulostettu 27.4.2021.

Arktiset Aromit 2020. Suomen luomukeruualueet-kuva. Viitattu 17.5.2021 <https://www.arktisetaromit.fi/sitenews/view/-/nid/498/ngid/1>.

Evira 2018. Luonnonmukainen tuotanto 1. Yleiset ja kasvintuotannon ehdot. Eviran ohje 18219/7. Viitattu 16.3.2021 https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/tietoa-meista/asiointi/oppaat-ja-lomakkeet/yritykset/luomun-lomakkeet/luomutuotannon-ohjeet/eviran_ohje_18219_7_fi_050718.pdf.

Karin Havu 2021. Karin Havupuu-uutejuoman tarinan juuret ovat syvällä suomalaisessa metsässä. Viitattu 17.5.2021 <https://karinhavu.fi/havupuu-uutejuoman-tarina/>.

Luke 2019a. Metsämaan omistus 2016. Viitattu 8.3.2021 https://stat.luke.fi/mets%C3%A4maan-omistus-2016_fi.

Luke 2019b. Metsätilakokonaisuudet omistusmuodoittain. Luonnonvarakeskuksen tilasto. Viitattu 9.3.2021 http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE__04%20Metsa__02%20Rakenne%20ja%20tuotanto__02%20Metsamaan%20omistus/01a_metsatilakokonaisuudet.px/?rxid=001bc7da-70f4-47c4-a6c2-c9100d8b50db.

Lumperoinen, M. 2020. Metsäsuunnitelma ja kunnan monet tavoitteet – tietoa kunnille ja kaupungeille. Viitattu 21.4.2021 <https://tapio.fi/artikkelit/metsasuunnitelma-ja-kunnan-monet-tavoitteet-tietoa-kunnille-ja-kaupungeille/>.

Löfström, I., Koskela, T., Anttila, S., Syrjänen, K. & Paloniemi, R. 2019. Metsäluonnon turvaaminen kuntien metsissä – METSO-ohjelmaa toteuttamassa Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 90/2019. Viitattu 9.3.2021 https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/545238/luke_luobio_90_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Metsäkeskus 2019. Metsien luonnontuotteiden tuottaminen ja luomusertifiointi. Viitattu 16.3.2021 <https://www.pikes.fi/documents/89838/353163/PIKES+LU-LUME+Puustapitk%C3%A4lle+12112019.pdf/3323e8ca-f020-1efd-81abe16f2c0863c8>.

ProLuomu 2018. Luomu Suomessa 2019. Viitattu 16.3.2021 https://proluomu.fi/wp-content/uploads/2018/03/luomu-suomessa-2019_final.pdf.

Ruokavirasto 2019a. Alueen liittäminen luomukeruuvalvontaan. Viitattu 21.4.2021 <https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/elintarvikeala/luomutuotteet/luomukeruuotteet-luomukeruualueilta/alueen-liittaminen-luomukeruuvalvontaan/>.

Ruokavirasto 2019b. Keruualueen tuotantoehdot ja hyväksyntä. Viitattu 21.4.2021 <https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/elintarvikeala/luomutuotteet/luomukeruuotteet-luomukeruualueilta/keruualueen-tuotantoehdot-ja-hyvaksynta/>.

Ruokavirasto. 2019c. Luomukeruuotteet luomukeruualueilta. Viitattu 21.4.2021 <https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/elintarvikeala/luomutuotteet/luomukeruuotteet-luomukeruualueilta/>.

Tilastokeskus 2013. Kuntien ja kuntayhtymien talous- ja toimintatilasto 2013. Tilastokeskuksen tilasto. Viitattu 9.3.2021 <https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kuntien%20mets%C3%A4tietoja%202013.pdf>.

Tilastokeskus 2021. Tilastollinen kuntaryhmitys. Viitattu 10.3.2021 https://www.stat.fi/meta/kas/til_kuntaryhmit.html.

Viherympäristöliitto 2020a. Viheralueiden kunnossapitoluokitus RAMS 2020. Viitattu 7.3.2021 https://www.vyl.fi/site/assets/files/3104/viheralueiden_kunnossapitoluokitus_rams2020_kuvia_kevyt.pdf.

Viherympäristöliitto 2020b. RAMS 2020 – Päätöksentekijän opas viheralueiden kunnossapitoluokitukseen. Viitattu 7.3.2021 https://www.vyl.fi/site/assets/files/3225/vyl_rams_paatoksentekijanopas_valmis.pdf.

Visuri, V. 2020. Kokonaiskestävä kuntametsä-hanke. Viitattu 9.3.2021 https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Kokonaiskest%C3%A4v%C3%A4-kuntamets%C3%A4-kysely-haastattelu_0.pdf.

LIITTEET

- Liite 1. Kyselylomake
- Liite 2. Haastattelukysymykset

Liite 1. Kyselylomake

Kysely kunnille

 Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen viimeistelemiseksi.

Tällä kyselyllä selvitetään kuntien kiinnostusta liittää metsänsä osaksi luomukeruualueita.

Mitä luomusertifiointi tarkoittaa?

Suomella on jo tällä hetkellä maailman suurin luomukeruualue, lähes 4,6 miljoonaa hehtaaria, mutta alue olisi mahdollista nelinkertaistaa muuttamatta nykyisiä metsänhoitokäytäntöjä.

Luomu on valvottu laatujärjestelmä, jolla pystytään osoittamaan alkuperä ja puhtaus. Luonnontuotteet ovat luomua, kun ne kerätään luomusertifioidulta keruualueilta. Luomusertifiointin edellytyksenä on, että alueella ei ole käytetty luomussa kiellettyjä tuotantopanoksia kuten tiettyjä lannoitteita tai torjunta-aineita. Metsänomistaja voi käyttää luomussa kiellettyjä tuotantopanoksia, mutta niistä on ilmoitettava ja nämä metsikkökuviot poistetaan luomukeruualueesta kolmeksi vuodeksi. Metsien luomusertifiointi ei vaikuta metsänhoitoon.

Mikä luomukeruualue on?

Luomukeruualue on hyväksytysti luomusertifioitu (eli tarkastettu ja liitetty luomuvalvontaan). Alueelta saa kerätä luonnontuotteita luomulaatuisena.

Luomukeruualueiden sertifiointi

Luonnontuotteet ovat luomua, kun ne kerätään luomusertifioidulta keruualueilta. Luomukeruualueiden sertifiointi ei vaikuta metsänhoitotoimenpiteisiin. Metsiä voi hoitaa kuten nykyisinkin, sillä ainoastaan tietyllä tavoin käsitellyt alueet (metsikkökuviot) rajataan käsittelyn jälkeen kolmeksi vuodeksi pois luomukeruualueesta. Näitä käsitellyjä ovat esim. hakkuun yhteydessä tehtävä kantokäsittely urealla juurikäävän torjumiseksi (lakisäätäinen toimenpide), istutus, metsälannoitus tietyillä kemiallisilla lannoitteilla ja kemiallinen heinäntorjunta taimikonhoidossa. Luomuvalvonnassa metsänomistaja sitoutuu ilmoittamaan näistä toimenpiteistä metsissään.

Kyselyyn vastaaminen vie noin 10-15 minuuttia. Voit osallistua Partioaitan lahjakortin (arvo 200€) arvontaan kyselyn vastaamisen jälkeen. Kun olet lähettänyt kyselyn vastaukset, sinut ohjataan erilliselle arvontalomakkeelle noin 3 sekunnin kuluttua vastausten lähettämisestä. Arvontalomakkeen yhteystietoja ei yhdistetä kyselyn vastauksiin.

1. Kunta *

2. Kuntanumero *

3. Maakunta *

- Lappi
- Pohjois-Pohjanmaa
- Kainuu
- Pohjois-Savo
- Etelä-Savo
- Pohjois-Karjala
- Etelä-Karjala

4. Kunnan metsiä hoitaa *

- Kunta itse
- Joku muu, kuka?

5. Kuinka tärkeäksi kunta kokee seuraavat asiat metsänhoidossa?

Kohdassa 6 ympäristöystävällisillä metsänhoitomenetelmillä tarkoitetaan metsissä käytettäviä aineita, mm. harmaaorvakan käyttöä juurikäävän torjunnassa urean sijasta sekä kierrätyslannoitteiden suosimista. Kohta 6 ei liity korjuumenetelmiin.

		Jonkin	Ei	Ei
Erittäin	Hyvin	verran	kovin	yhtään
tärkeää	tärkeää	tärkeää	tärkeää	tärkeää

	Erittäin tärkeää	Hyvin tärkeää	Jonkin verran tärkeää	Ei kovin tärkeää	Ei yhtään tärkeää
1. Luonnontuotteiden hyödyntäminen *	☐	☐	☐	☐	☐
2. Metsien hyödyntäminen matkailussa *	☐	☐	☐	☐	☐
3. Taloudellinen tuotto *	☐	☐	☐	☐	☐
4. Luonnon monimuotoisuuden edistäminen *	☐	☐	☐	☐	☐
5. Virkistyskäytön lisääminen *	☐	☐	☐	☐	☐
6. Ympäristöystävälliset metsänhoitomenetelmät *	☐	☐	☐	☐	☐
7. Muu <input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐

6. Kunnan omistamissa metsissä käytetään *

- Lannoitteita, mitä
- Torjunta-aineita, mitä
- Ei kumpaakaan

7. Onko kunnan alueella luonnontuotealan yrityksiä, joilla olisi mahdollisuus hyödyntää luomukeruualueita toiminnassaan? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

8. Onko kunnassa luontomatkailuyrityksiä tai matkailuyrityksiä, joilla olisi mahdollisuus hyödyntää luomukeruualueita toiminnassaan (esim. luomuraaka-aineita tarjoiluissaan, retkikohteina tai tuomaan myönteistä kuvaa yrityksestä)? *

- Kyllä

- Ei
- En osaa sanoa

9. Onko kunta tarjonnut omistamiaan alueita luonnontuotteiden keruuseen tai hyödynnettäväksi matkailussa? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

10. Onko kunnassanne jo luomusertifioituja keruualueita? *

- Kyllä, sertifioitu pinta-ala, ha
- Ei

11. Sertifiointivuosi *

12. Oletteko aikaisemmin kunnassanne kuulleet metsien sertifiointista luomukeruualueiksi? *

- Kyllä, mistä tieto on saatu?
- Ei

13. Onko kunnallanne kiinnostusta liittää metsät osaksi luomukeruualueita? *

- kyllä, kaikki kunnan omistamat metsät
- Kyllä, osa kunnan omistamista metsistä

Ei kiinnostusta, miksi

14. Onko kunta kiinnostunut ryhmäsertifioinnista, jos useampi muu lähikunta sertifioi metsiään luomukeruualueiksi? *

- Kyllä
- Mahdollisesti, jos saisi lisää tietoa aiheesta
- Ei

Luomusertifioinnin selvittäjä

Luomukeruualueiden sertifioinnin voi hoitaa metsänomistaja itse tai sen voi hoitaa yhteinen aluesertifioija eli selvittäjä. Selvittäjä on juridinen henkilö, joka yhden tai useamman maanomistajan puolesta hoitaa luomuvälvontaan liittyvät velvollisuudet (luomu- ja vuosisuunnitelma, tarkastukset). Mikäli metsänomistaja tekee sertifioinnin itse, tulee hänelle kustannuksia, mutta ansaintamahdollisuudet ovat monipuolisemmat. Selvittäjän tekemänä sertifioinnin kustannukset ja ansaintamahdollisuudet ovat pienemmät.

Jos halutaan liittyä selvittäjämallilla voi sen tehdä Metsään.fi-palvelussa tekemällä luomusopimuksen. Luomusopimuksen teko Metsään.fi-palvelun kautta ei tarkoita, että tila on automaattisesti osana luomukeruualueita. Kun sopimus on tehty, seuraavaksi selvittäjä ottaa yhteyttä, jonka jälkeen metsänomistaja ja selvittäjä sopivat jatkosta

15. Miten kunta haluaa luomusertifioida metsänsä? *

- Itse (perusmalli)
- Selvittäjän kautta
- Ei kiinnostusta

16. Kokeeko kunta luomusertifioinnin hyödylliseksi? *

- Kyllä. Mitä hyötyä kunta haluaisi sertifioinnin kautta saada?
- Ei

17. Kokeeko kunta luomusertifioimisen haasteelliseksi? *

Kyllä. Mitä haasteita kunta kokee
sertifioimisessa?

Ei

18. Haluaisitteko osallistua kunnille suunnattuun verkkotilaisuuteen, josta saa lisätietoa aihealueeseen liittyen? *

Kyllä

Kyllä, mutta haluan kahdenkeskeistä neuvontaa

Ei

19. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, jätä yhteystiedot

Nimi

Matkapuhelin

Sähköposti

Muistathan lopuksi painaa lähetä. Tämän jälkeen sinut ohjataan noin kolmen sekunnin kuluttua lomakkeelle, johon voit kirjoittaa yhteystietosi Partioaitan lahjakortin (arvo 200€) arvontaa varten. Arvontalomakkeen yhteystietoja ei yhdistetä kyselyn vastauksiin.

Liite 2. Haastattelukysymykset

Haastattelun kysymykset

1. Kunnan omistamat metsät, ha
2. Sertifioitujen (tai suunnitteilla sertifiointiin olevien) metsien pinta-ala, ha
3. Metsät sertifioitu luomukeruualueiksi vuonna
4. Miksi kunta on halunnut/haluaa sertifioida metsiään?
 - a. Onko kunnan alueella luonnontuotealan yrityksiä?
 - b. Onko kunnan alueella matkailua, joka voisi hyödyntää luomukeruualueita (esim. luonnontuotteita tarjoiluissaan)?
 - c. Imagokysymys?
5. Mistä kunta saanut tietoa aiheeseen liittyen?
6. Onko kunta saanut apua liittymiseen?
7. Onko kunta itse liittynyt (perusmalli) vai selvittäjän kautta?
8. Miten ajatus sertifiointiin on lähtenyt liikkeelle, miten edennyt kunnan sisällä? Sertifiointiprosessin sujuminen?
9. Jos sertifioinnista tuli kustannuksia, minkälaisiksi kunta kokee ne?
10. Oliko liittymisessä haasteita?
11. Minkälaisia odotuksia kunnalla oli sertifioinnin hyödyistä, ja kokeeko kunta saaneensa jo hyötyjä sertifioinnista?
12. Haluaako kunta lisätä luomukeruualueiden määrää kunnan omistamissa metsissä tulevaisuudessa?